

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

ФФ

СОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

238/239

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA часопис Савеза филателиста Србије
Примерак 15 динара.

Published by Union of Philatelist of Serbia,
address: Sremska 6/IV, YU - 11000 Beograd, Yugoslavia

Издавач: Савез филателиста Србије, Сремска 6/IV, 11000 Београд,
Телефон (011) 638-751

Главни и одговорни уредник: Зоран Б. Станковић

Уредник Шарене стране: арх Димитрије Павловић

Технички уредник: Саша Недељковић

Редакцијски одбор: Ненад Килибарда, Војин Џишацки, Ђорђе Радичевић,
др Мирко Царан, Владислав Радаш

Тираж: 300 примерака

Штампа: **tekom**, Београд, Церска бр. 95а

На основу решења Министарства културе Републике Србије број 413-467/96 од 2. фебруара 1996. године часопис "Филателиста" сврстава се у групу производа, која подлежу плаћању пореза на промет производа по повлашћеној стопи од 10%.

The image displays a collection of logos and address labels for 'FERSPED' (Ферспед) in various languages and locations. The logos are arranged in a grid-like pattern, with some overlapping. The labels provide contact information for different branches:

- BEOGRAD:** 1068 Budapest, Dózsa György út 92/a, Tel/Fax: (361) 121 4001
- BUDAPEST:** Sect. 2, București, Romania, Bd. Dacia 9.A, Tel/Fax: (401) 31 21 484
- BUCUREȘTI:** 1784 София, Младост I, бл. 98-Б, вх. Б, ет. 10, Тел/Факс: 70 40 12
- СОФИЯ:** 91000 Skopje, Macedonia, Bulevar Jane Sandanski 3/II/1
- SKOPJE:** "FERSPED" Beograd, Yugoslavia, CHAMBRE ECONOMIQUE DE YUGOSLAVIE, REPRESENTATION A THESSALONIKI, Thessaloniki, Tsimiski 6/VII, Tel: 287-786, 233-518, Fax: 285-708

Other labels include a Serbian one: "Ферспед Београд" and a Yugoslavian one: "Ферспед Београд". A central label reads "Ферспед БУДАПЕСТ" and "Ферспед БУКУРЕШТИ". Another label says "Ферспед БУДАПЕСТ" and "Ферспед БУКУРЕШТИ". A label at the bottom left says "Ферспед Београд, 11000 Beograd, Nemaњina 6, Tel: (011) 641-400, 644-665, Telex: 12730, Facsimile: (011) 638-902, BEOGRAD".

ФИЛАТЕЛИСТА

FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

МАЈ 1999. 238/239

СВЕТСКИ ПОШТАНСКИ САВЕЗ

Међународни биро

Генералном директору

Берн

Поштовани господине Генерални директоре,
За моју земљу историја се понавља. Као што је на пролеће 1941. године нацистичка немачка напала Југославију, тако смо и данас жртве нове агресије - агресије НАТО снага. На најбруталнији начин, хладнокрвно и систематично, уништава се једна мала земља и покушава се да се један поносан народ, народ са славном историјом, баца на колена.

То је подухват који се коси са људским правима, са начелима части, са поштовањем суверенитета једне државе. То је агресија којом се у освит XXI века укида међународно право и уводи право силе (јачега). То је лицемерје без преседана: одбомбардује се да би се, наводно, очувао мир.

Свако ко је иоле заинтересован да разуме ситуацију у Југославији треба да зна да наша земља никада није угрожавала интегритет друге земље. У нашој историји увек смо водили одбрамбене ратове и увек смо били на страни правде и истине.

Данас такође водимо одбрамбени рат: бранимо наш државни интегритет супростављајући се највећем међународном злу - тероризму. И као што нисмо желели да предамо албанским сепаратистима дао наше државне територије, нити да се покоримо диктату Новог светског поретка у Рамбујеу, тако ћемо учинити све да, у овој неравноправној борби, одолимо НАТО агресору.

У овој агресији угрожени су и људи и материјална добра. Неминовно ће бити уништена и наша поштанска инфраструктура, коју смо годинама, као земља у развоју, тешком муком градили како бисмо постали равноправан део "Једног света - једне поштанске мреже" (One world - one postal network).

Сматрам, господине генерални директоре, да ми као професионалци и као људи

добре воље имамо моралну обавезу да се свим својим снагама ангажујемо да ова бесмислена агресија стане. Искрено се надам да ће Светски поштански савез, као део породице Уједињених нација и Ви, као његов лидер, подржати наш протест против агресије и предузети кораке у складу са вашим истакнутим положајем, како би допринели смирењу ситуације у региону.

Такође Вас молимо, господине генерални директоре, да у складу са Вашим овлашћењима, о овом нашем протесту обавестите све земље чланице УПУ-а.

С поштовањем
Вучић Чагоровић
Генерални директор

ПРОСЛАВА ЈУБИЛЕЈА - 50 ГОДИНА РАДА И ПОСТОЈАЊА САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

Централна прослава 50 година рада и постојања нашег Савеза обележена је кроз три догађаја: организовањем филателистичке изложбе, издавањем монографије "50 блиставих година СФС" аутора Војислава Беговића и свечаном академијом у Атељеу 212. Организациони одбор прославе јубилеја СФС, на челу са Слободаном Бодом Кнежићем, обезбедио је да прослава прође у најбољем реду.

У периоду од 28. септембра до 3. октобра 1998. године одржана је пригодна филателистичка изложба у Уметничком павиљону "Цвијета Зузорић" на Малом калемегдану у Београду. Комесар је био дипл инг Миодраг Мрђа, а заменик Зоран Бошковић. Изложба је била нетакмичарска са циљем да се пропагира филателија односно, како је више пута наглашавано, имала је свечарски карактер. Била је усмерена на презентацији најзначајнијих филателистички збирки колекционара - чланова филателистичких друштава са територије наше Републике, које су са успехом представљене како на ранијим ЈУФИЗ-има тако и на међународним филателистичким изложбама. Због свог пропагадног карактера на изложби су се нашле и збирке које су својом поставком атрактивне за посетиоце и на посебан начин врше својеврсно анимирање филателији.

Излошци су били класирани према пропозицијама ФИП (са придодатом класом Картофилије) и то у оквиру почасне класе и класе излагача СФС по позиву.

У организационом и техничком погледу изложба је осмишљена на нивоу и у оквиру наших могућности, са изузетно квалитетним збиркама, историјско-архивском грађом СФС и његових друштава, пригодним целинама и жиговима, каталогом изложбе, продајним штандовима и другим пратећим садржајима, који су стајали на

располагању посетиоцима.

Свечаном отварању Изложбе присуствовао је велики број званица, тако да је изложбена сала у павиљону “Цвијета Зузорић” била мала да прими све заинтересоване. Изложбу је отворио председник СФС-а Владимир Мојсовић. У свом говору председник се осврнуо на настанак Савеза, његове активности у протеклом периоду и плановима за даљи развој.

Приликом отварања Изложбе извршена је и свечана промоција пригодне поштанске марке која је посвећена 50-годишњици Савеза филателиста Србије. Ова марка је издата у оквиру традиционалног издања “Дан марке” и пуштена је у оптицај на дан отварања Изложбе. Марка је номинале 6 динара. Као мотив на марки послужио је знак прославе јубилеја 50 година СФС. Веома успела ликовна обрада марке дело је академског сликара Радомира Бојанића из Београда. Штампана је у Заводу за израду новчаница у Београду техником једнобојне дубоке линијске штампе у тиражу од 37.000 комада, а у шалтерским табацима од 25 комада.

Приликом отварања изложбе извршена је промоција монографије “Блиставих 50 година” аутора Војислава Беговића у издању Савеза филателиста Србије. Ова монографија ће остати као трајан допринос и осврт на првих 50 година рада Савеза. Сажето, а довољно јасно и прецизно са сликама најзначајнијих догађаја и филателиста, аутор је успео да прикаже активност Савеза кроз успоне и кризе, пратећи их из године у годину. Аутор је стрпљиво прикупљао грађу, идући и тражећи од једног филателисте до другог податке и занимљивости у вези Савеза. На жалост, није увек наилазио на спремне саговорнике. У том смислу монографија није обухватила неке детаље из рада Савеза, али то није кривица аутора већ свих нас који се нису одазвали сарадњи.

Свечана академија одржана је 30. септембра у београдском позоришту “Атеље 212”, уз изузетан уметнички програм у коме су учествовали, међу осталима, Бора Дугић на флаути и дует браће Теофиловић. Догађај су увеличали својим присуством и председници Мађарске и Грчке филателистичке организације и представници Бугарске и Румуније. Они су пренели своје најсрдачније честитке Савезу филателиста Србије уз пригодне поклоне. Свечаности су присуствовали и високи званичници Заједнице југословенских ПТТ на челу са генералним директором Вучићем Чагоровићем и замеником генералног директора Драганом Перићем, који је у одсуству господина Алексе Јокића, примио високо признање Савеза филателиста Србије.

Поздрављајући слављенике и госте, помоћник генералног директора ЈП ПТТ “Србија” за поштански саобраћај Милан Брујић је надахнуто говорио о поштанској марки и њеној улози. Том приликом је нагласио да је поред грба, химне и заставе као препознатљивих државних симбола стоји и поштанска марка, па су многе земље данас препознатљиве управо преко својих поштанских марака. “Поштанска марка

зрачи јаким културним и цивилизацијским набојем и мени је изузетно драго што су српске и југословенске марке међу најцењенијима у свету”.

У име награђених захвалио се господин Чагоровић, честитајући Савезу филателиста Србије на великом јубилеју и “...на изузетном доприносу српских филателиста популаризацији поштанске марке Југославије у земљи, али и у свету.”

Приликом отварања Изложбе додељене су златне медаље - захвалнице Организационом одбору, филателистичким друштвима, донаторима и спонзорима, као и самим излагачима. Златне медаље - захвалнице су добили:

Чланови Организационог одбора: Слободан Бодо Кнежић (председник), Богдан Петровић, Слободан Кујовић, Ђорђе Радичевић, Ново Томић, Драган Деспотовић, Драган Попоски, Миодраг Мрђа, Златимир Маљица, Војислав Беговић, Милан Тодоровић, Ференц Молнар, Радован Недин, Борисав Станковић, Зоран Степановић, Драгош Петровић, Зоран Бошковић и Зоран Станковић.

Организације и клубови: ДП “Југомарка”, Музеј ПТТ Заједнице југословенских ПТТ, Завод за израду новчаница, Штампарија “Форум”, као и филателистичка друштва “Врачар”, “Сента”, Космос”, “Александар Тараканов” и “Београд”.

Донатори: “Енигма” - Новости, “Политика” - рубрика Шарена страна, Штампарија “Теком”, “Атеље 212”, Уметнички павиљон “Цвијета Зузорић”, “Телеком Србија” АД, “Серб” АД банка.

Излагачи: др Јован Величковић, др Војислав Мићовић, др Милорад Јосиповић, Ђорђе Радичевић, Александар Крстић, Владимир Маравић, Мирко Царан, Димитрије Павловић, Предраг Вујошевић, Миомир Арсић, Јован Рељин, Зоран Степановић, Никола Љубичић, Александар Боричић, Михаило Јањић, Војин Вишацки, Златимир Маљица, Хусеин Чамџић, др Фехер Илеш, Јордан Пешевски, Дарко Матејић, Сава Величковић, Ференц Молнар, Миодраг Мрђа, Шандор Варга, Људевит Вујковић, Душан Пелицарић, Зоран Бошковић, Наташа Чубраковић, Денис Чубраковић, Радослав Зоре, Драгош Петровић, Вишеслав Цветић, Недељко Гмизовић, Иван Пешевски, Милош Адамовић, Владимир Вујошевић, Невена Азиновић и Јелена Вујошевић.

Добитници златног знака Савеза филателиста Србије су:

Чланови Почасног одбора: Алекса Јокић, Вучић Чагоровић, Владимир Мојсовић, Драган Тодоровић, Нада Поповић-Перишић, Милан Брујић, Момчило Јанчић, Јован Зебић, Срђан Смиљковић, Предраг Манојловић, Ненад Килибарда, Стојан Ташин, Момчило Кујачић, Радомир Бојанић, Војислав Мићовић и Драгутин Брчин.

Досадашњи живи председници СФС: Стеван Бачић, Божидар Тркуља, Јован Марисављевић и Бенедикт Михајловић.

Председници и секретари Савеза филателиста Југославије: Милош Јованић, Војислав Беговић, Јован Рељин и Слободан Кујовић

Дугогодишњи филателисти: Михајло Јањић, Јован Величковић, Јордан Пешевски, Лука Поповић и Пеко Дапчевић.

Добитници највиших признања на домаћим и међународним изложбама: Миодраг Петровић, Александар Крстић, Јован Ристић, Миодраг Мрђа, Душан Јањетовић, Велизар Кардош.

Сада активни филателисти: Богдан Петровић, Мирко Царан, Војин Вишацки, Слободан Бодо Кнежић, Миомир Арсић, Хусеин Чамџић, Фехер Илеш, Радојица Крунић, Варга Шандор, Стеван Новаковић, Танасије Димитријевић, Војислав Јанковић, Милан Писаревић, Вишеслав Цветић, Ђорђе Радичевић, Радован Недин, Борисав Станковић, Бранко Барбул, Андреја Миленковић, Димитрије Чудов, Марина Калезић, Андрија Парађанин, Зоран Степановић, Драган Деспотовић и Драган Савић.

З. С.

Др Јован Величковић

СВЕТСКА ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА ИЗРАЕЛ 98 У ТЕЛ АВИВУ

(Наши излагачи и други објекти нашег подручја)

У Тел Авиву је у времену од 13. до 21. маја 1998 године одржана Светска изложба Израел 98, под покровитељством FIP која је на око 3.000 витрина обухватила све класе филателије, а поводом прославе 50 година постојања државе Израел. На изложби су учествовали излагачи из преко 50 земаља света. Одржана је на терену Телавивског међународног сајма а отварању је присуствовао и председник Израела, господин Вајцман. У ревији врхунских збирки из целог света, учешће наших излагача је било скромно. Један од наших изложака, "Поштански жигови Босне и Херцеговине" (излагач Зоран Степановић) оцењен је позлаћеном медаљом, што је у сагласности са медаљом освојеном на Јуфизу IX. Други изложак, "Поштанске целине Црне Горе" (излагач Мирко Царан) оцењен је сребрно-бронзаном медаљом, што је знатно ниже од оцене на Јуфизу VIII. У класи Модерне филателије оцену "Врло добар" добио је изложак "Република Српска и Република Српска Крајина" излагача Зорана Бошковића, што претставља одређено признавање ових области у светској филателији. Часопис "Филателиста" жири је срећом првог дана оценио (сребро-бронза) јер је више од половине литературе нестало са поли-

ца следећих дана, однето кришом од неких из масе од преко 60.000 посетилаца. Поменути експонати су познати нашим филателистима, излагани су на нашим изложбама тако да одустајем од њиховог приказивања.

Објекат који је, међутим, од превасходног интереса за наше сакупљаче био је изложак “Предфилателија Србије” на 128 листова излагача В. Кардоша из Романсхорна у Швајцарској, који је већ више пута на ранијим изложбама, а и на овој, оцењен златном медаљом. Изложак је очигледно послужио излагачу и за писање монографије о српској филателији (*The Principality of Serbia, Postal History and Postage Stamps, Romanshorn-Varese 1996*) па како овај изложак до данас није био приказан у нашој земљи, то желим да овим путем забележим за доцнија времена неке податке и да за оне који сакупљају и студијски обрађују ову област опишем изложак, наведем велике реткости и узгред изнесем нека своја запажања о излошку и српској претфилателији уопште.

Од стандардних реткости међу црним жиговима у излошку се налази “Београд у оквиру Но. 15” (број 1, ознака типова према каталогу “Југомарке”), Београд “27x4” датум 29. новембар 1844., као и “пијани” Београд као одлазни и као долазни жиг - оба 20. новембар 1865. Даље, велике реткости су Текиа из 1860. године (поштанско известије), Текиа из 1862., Ржана са жигом (известије) из 1860. као и известије без жига из 1856. године. Ту су и ручно писана известија из Мишљеновца, Нереснице и Раброва. Прва писма са Но. жиговима потичу од раних датума, Београд (тип 2) од 2. и 11. септембра 1840., Но.Крагујевац од 26. јуна 1840., Но. Шабац од 14.марта 1841. и Но.Пожаревац од 25. октобра 1841. године. Ретко Но.Ваљево тип II датирано је 1. марта 1844., тако да овде нису показани најранији датуми употребе ових жигова. Присутни су сви остали ретки црни округли жигови тог периода осим Студенице.

Посебно интересантан аспект изложака претстављају поједини жигови чија боја није црна. Најзначајније је писмо са црвеним жигом Коларе, поштанско известије од 27. марта 1851., затим црвени округли жиг Сараорци, употребљен као транзитни жиг 9. августа 1864. године, на писму које је из Ђуприје упућено за Младеновац, али изгледа да је грешком упућено у Сараорце и од тамо реекспедирано са црвеним жигом, као и вероватно уникатни црвени Алексинац тип 14 на писму од 29. јуна 1856. из Београда у Зајечар, које је опет грешком упућено у Алексинац и од тамо реекспедирано са црвеним жигом.

Од веома ретких плавих и зелених жигова регистровао сам зелени Алексинац тип 7 од 19. марта 1851. (према књизи аутора зелени/плави жиг Алексинца коришћен је само 1856.-1857. године); зелено Коларе тип 7 на новчаном писму од 3. октобра 1847. године; плавозелена Паланка тип 7 из 1859. године, зелени Пожаревац тип 7 из 1853. године и плави жиг Шабац тип 7, као транзитни (?) жиг на писму из Београда 22. марта 1860. године. Излагач у свом излошку није прет-

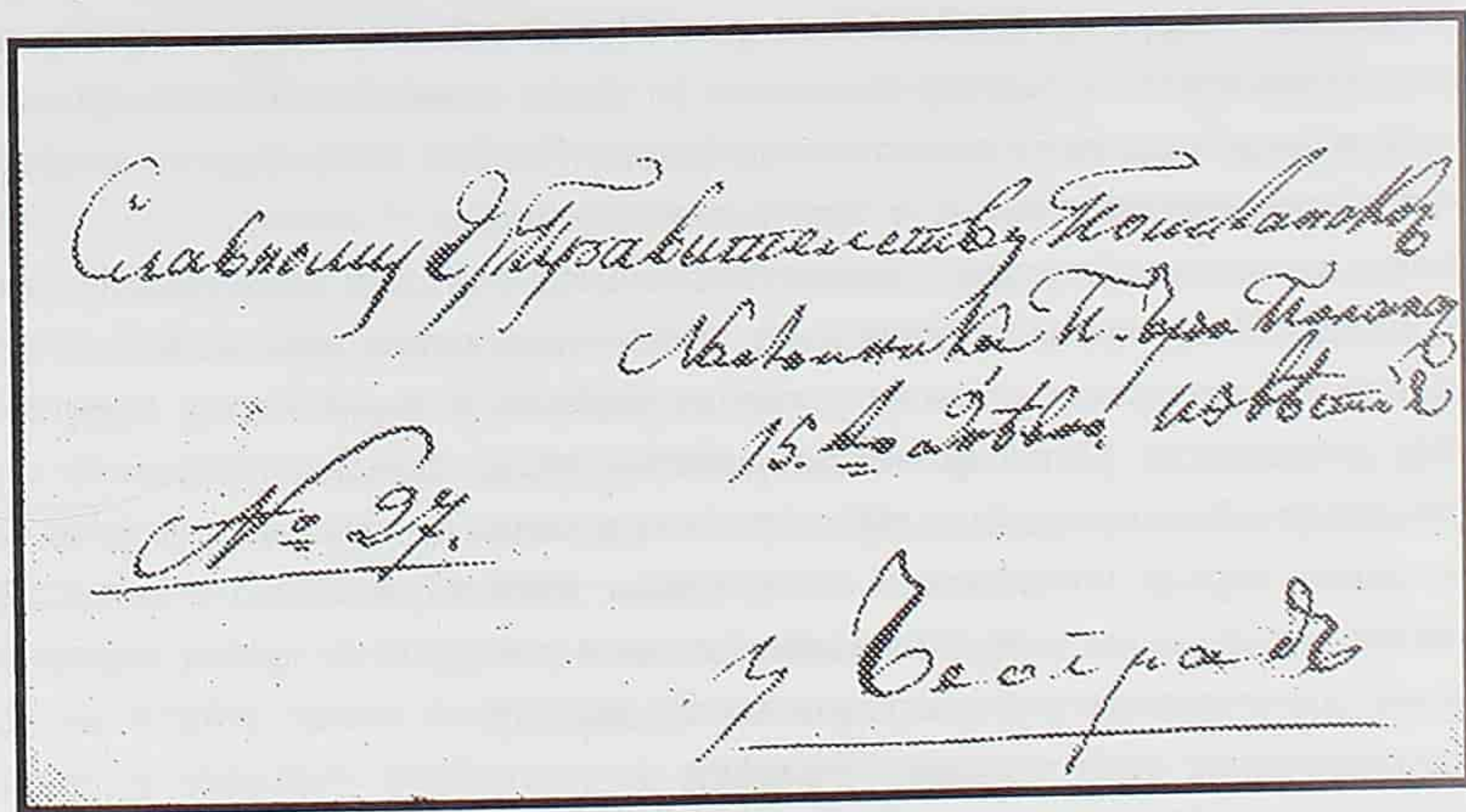
ставио плави жиг Алексинац тип 7, плаво/зелени Супељак тип 7, као ни разлику између црног и плавог жига Текија ни између црног и смеђег жига Рзана, који су сви унети у његову монографију. По увиду у овај врхунски приказ ретких боја намеће се претпоставка да су црвени жигови углавном коришћени као транзитни за преусмеравање залуталих писама, као и до сада непознато сазнање да су жигови у боји коришћени већ пре 1850. године. Према досадашњим сазнањима и увидом у расположиви материјал, са изузетком Колара (1851.) плава/зелена боја коришћена је тек од приближно 1854. године па до краја пертфилателистичког периода, и то само код мањег броја пошта, док су све до сада мени познате “смеђе” варијанте изворно црни жигови и који су у току времена избледели и због мањег садржаја чађи променили боју у смеђу. Што се тиче постојања транзитних жигова уопште у периоду претфилателије, од 1843/44. године њих нормално више нема. Исто важи и за пријемне жигове, изузев скоро редовно код поште Београд и повремено врло ретко код Крагујевца и Ужица.

Морам даље да се осврнем на укључење “поштанских известија”. Ова категорија претфилателистичких писама, поред приватних и нормалних службених писама, претпоставља пуноважне аутентично поштом експедоване службене пошиљке унутар поштанске организације која је тада постојала, што је излагач као такво и прихватио. Захваљујући “поштанским известијама” наше збирке су обogaћене објектима из малих места као што су Ржана, Мишљеновац, Раброво и других, из којих практично друге категорије писама уопште не постоје. Прегледном великог броја известија која сам до данас сусрео, познати су ми ти извештаји из преко 30 пошта из тог периода, вероватно због измене интерних прописа до данас нисам видео известија из пошта отворених у периоду 1862-1866. године. Према тадашњим прописима известија се нису франкирала, а поштар-пошиљаоц је некад стављао а некад није жиг на писмо, чак и онда када га је пошта имала (слика 1). Обе категорије су подједнако вредне за збирке претфилателије и поштанске историје.

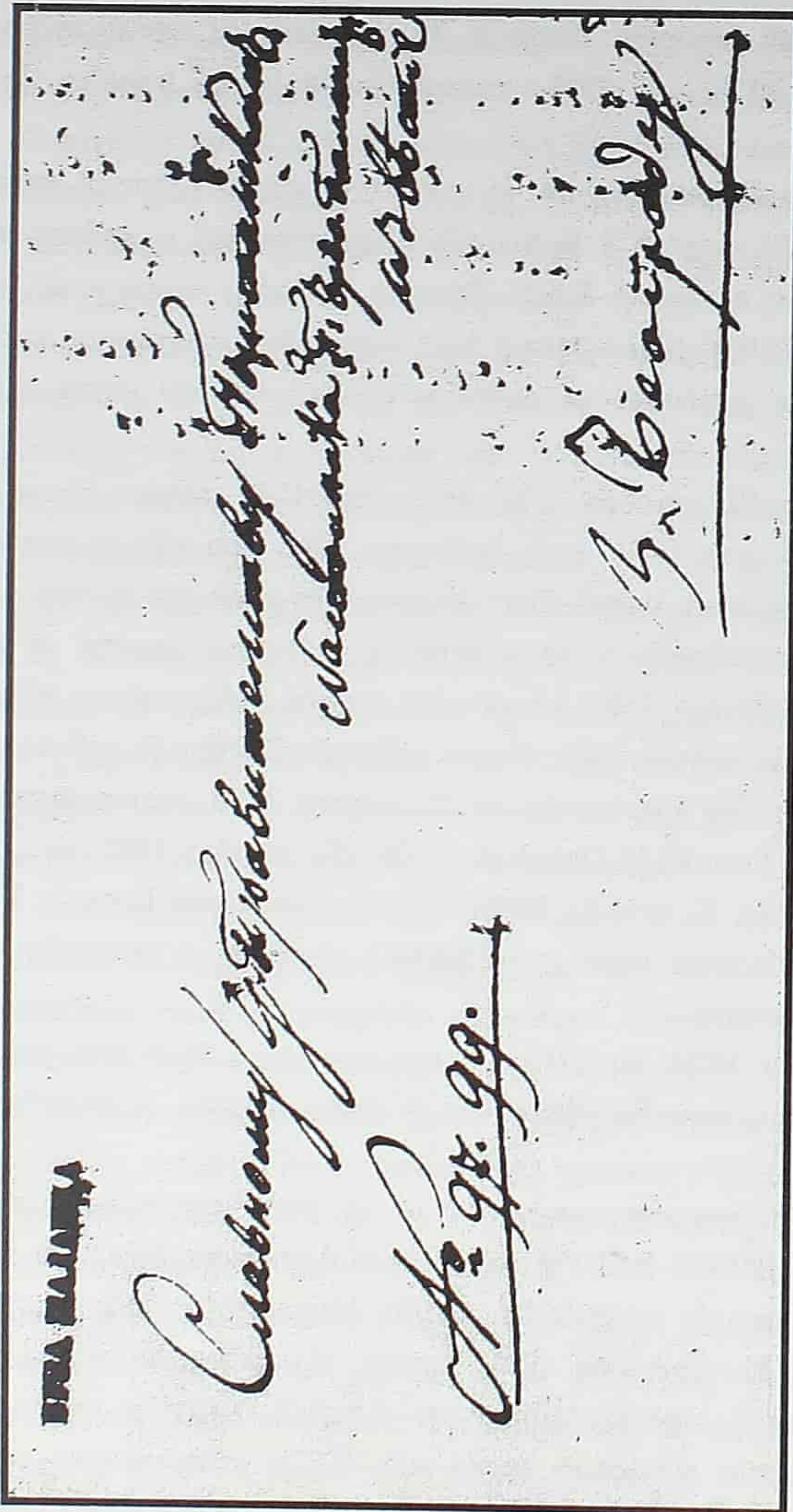
Посебан веома интересантан и јединствен сегмент излошка претстављају “карантинска” писма. То су, према дефиницији у филателији, писма која долазе из стране земље и која се, при улазу у земљу у коју су упућена, у карантинској станици или контумацу дезинфикују ради спречавања уношења клица заразних болести у земљу. Дезинфекција је обављана димљењем, споља или и споља и изнутра, што је на предњој или задњој страни потврђивано отискивањем жига карантинске станице. Досадашња сазнања о српским дезинфикованим писмима указују да су српске карантинске станице тај жиг стављале као негативан на предњу страну писма, ређе и на задњу. Кардош скоро целу прву витрину посвећује карантинским писмима и приказује већину постојећих карантина, полукарантина и састанака са једним или оба тима жига (период углавном од 1838. до 1850. године). Проблем је што се од писама из 12 карантинских станица права “колера” писма свега њих неколико, преко каранти-

на Алексинац, Рача, Рашка и Васиљина Чесма, сви са негативним жиговима, док су остали карантини претстављени службеним курирским писмима самих карантина некој надређеној установи, жиг карантина отиснут на месту затварања писма у црвеном воску, тако да уствари претстављају административне жигове пошиљаоца и немају ни поштански ни санитарни карактер. Иако је изложени материјал изузетно редак, сматрам за потребно да укажем на ову околности, јер би нас сакупљање претфилателије по линији воштаних жигова пошиљаоца одмах одвело и на сакупљање воштаних жигова и других институција Кнежевине, попечитељствава, судова, начелстава, цериарница-ђумрука и слично, што би већ представљало парафилателију. Узгред, треба напоменути да су поле шездесетих година, када је дезинфекција као непотребна укинута, карантини остали само пограничне "полицијске" станице, па укључивање било којег објекта из тог периода губи сваки смисао. (на пример жигови у излошку "Виђено у Карантину Алексиначком" - 1865. и "Полукарантин Суковски мост" са датумом 31. август 1881. године).

На крају још једна интересантност излошка. Излагач приказује 12 комплетних поштанских докумената у оригиналу на укупно 12 изложених листова: Уредбу о увођењу карантина (1841. године), Закон о карантинима (1841.), Устројеније поштанског заведенија (1843), Тарифе за писма (1843.), Ред вожње поштанских кочија (1843.) и тако даље, све до оригинала Уредбе о телеграфу из 1856. године. Ради се о изузетно значајним поштанско-историјским документима, штампаних као посебне целине или као додатци књигама закона, који по моме сазнању сви нигде више не могу да се нађу у архивама и библиотекама у нашој земљи. Надамо се да ће и овај изложак једном приликом бити претстављен и у нашој земљи.

Слика 1а: Известије "Настојника поште Брзопаланачке Славном Управителству Поштанском у Београду" од 17. 2. 1854., само рукописно без равног жига.

Слика 16: Известије “Настојника поште Брзопаланачке Славном Управительству Поштанском у Београду” од 19. 5. 1854., овога пута и са равним жигом.

Александар М. Крстић, Београд

НЕРАЗЈАШЊЕН БОСАНСКИ ЖИГ ГОРЊИ ВАКУФ

У поштанској историји Босне и Херцеговине за време аустроугарске војне управе од 1878. до 1918. године, врло мало појмова је познато или разјашњено.

Са поштом у Доњем Вакуфу је управо то случај. У току окупације 1878/79. године, укупно 35 градова у Босни (без Херцеговине) је добило жигове са римским бројевима и натписом К.и.К. Etappen Postamt, чак и врло мала места као Мокро (Етр.Р. XXIII). Доњи Вакуф тада није добио поштански жиг. Убрзо су ови жигови замењени жиговима са римским бројем, именом места и натписом К.К. Milit. Post.

Бугојно је од 10. октобра 1878. до 5. јула 1879. године имало овакав жиг са бројем XV. Од 6. јула 1879. до 9. фебруара 1881. овај жиг са истим римским бројем постаје До. (Доњи) Vakuf. Тако је овај град први пут постао поштанска станица. Жигови употребљени у овом периоду у Доњем Вакуфу се изузетно ретко срећу. Од 10. фебруара 1881. године ова пошта (XV) поново постаје Бугојно. У међувремену од 1. августа 1881. пошта у Доњем Вакуфу је добила жиг К.К. Milit. Post XLII који је био у употреби до 15. јануара 1890. године и замењен је жигом К. und К. Milit. Post XLII Dol. Vakuf. Од 25. октобра 1895. овај жиг је замењен са жигом без броја, К. und К. Dolni Vakuf. Све марке Босне и Херцеговине као и целине (хронолошки како су издаване) су биле у употреби на поштанском шалтеру у овој пошти.

У периоду од 1879. до 1918. године укупно је било пет различитих типова жигова поште у Доњем Вакуфу и сви су били округли, једнокружни, или касније двокружни.

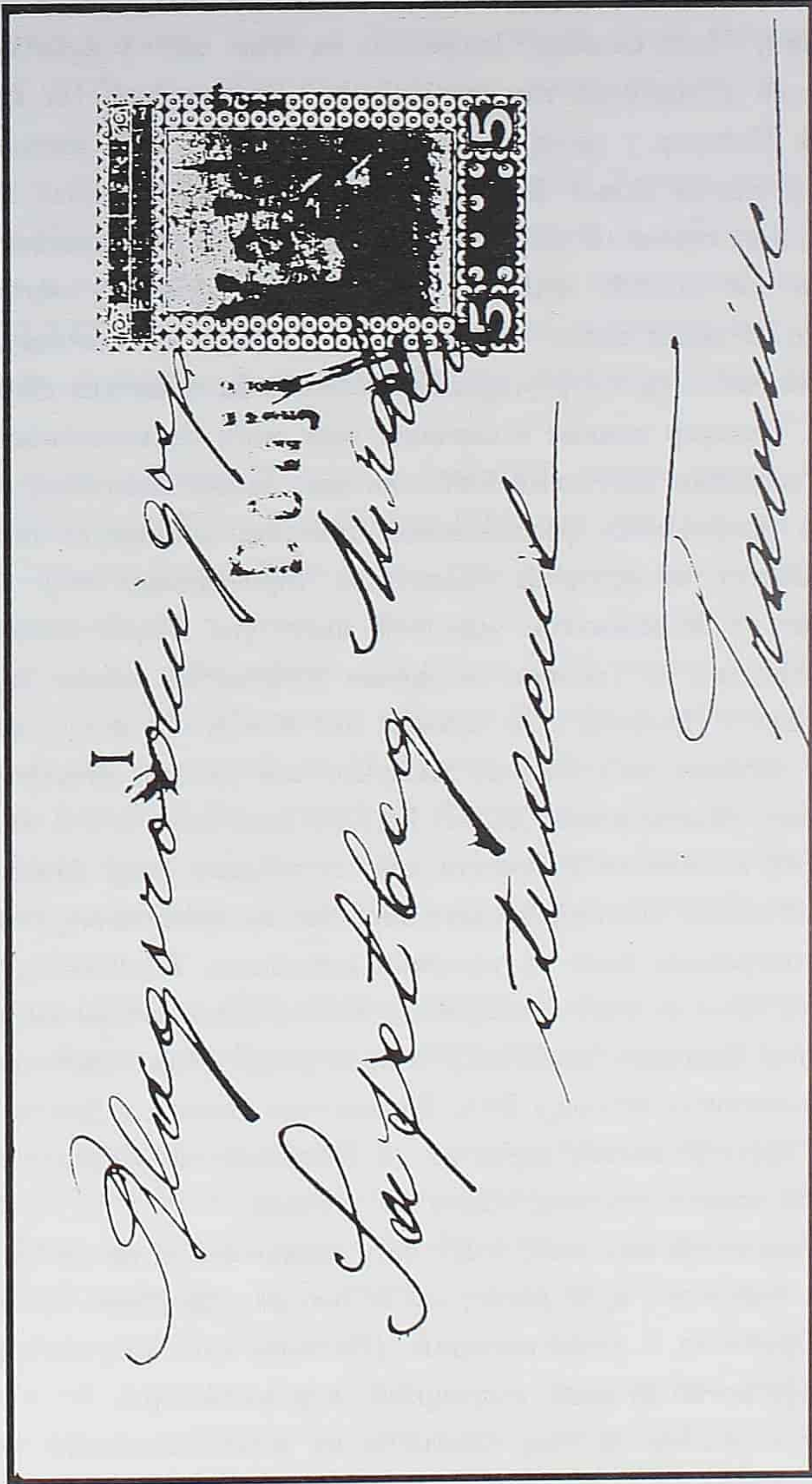
Пре извесног времена дошла ми је до руку илустрована карта са равним великим жигом ДОЊИ ВАКУФ интензивно љубичасте боје, без датума и икакве даље ознаке. Карта је упућена Сафет беј Миралему у Травник, а написана је у Доњем Вакуфу 16. новембра 1915. године. На карти се налази и део долазног двокружног жига К. und К. Milit. Post - Travnik. Карта је очито била портирана јер није франкирана у поласку (црни жиг "Т" је из травничке поште). Убрзо из исте кореспонденције су пронађене још две карте (целине) са уштампаном марком од 5 хел. са јасним љубичастим жигом ДОЊИ ВАКУФ (први део карте са плаћеним одговором), као и обична целина од 5. хел. са црним равним жигом ове поште. Све три карте су писали различити људи на исту адресу у Травник.

У литератури је о овом жигу мало познато, Клемент га наводи као једини поштански жиг Бих у оваквом облику (дугачак) и то под бројем 421e. Пасер (највећи истраживач овог подручја) овај жиг наводи под ознаком Gg што значи поштански жиг у “блок словима” направљен од гуме, само у љубичастој боји, Тип 44IV (вероватно у употреби између 1912. и 1915. године). На крају, хрватски истраживач З. Пилауер у својој студији аустроугарских БиХ жигова, овакав жиг нема у попису типова Доњег Вакуфа, нити му је иједан сличан жиг познат из других пошта, а на страни 65 своје књиге, позивајући се на претходне истраживаче, помиње раван жиг ДОЊИ ВАКУФ, али изражава сумњу у његову поштанску употребу (није га никад видео употребљеног на било каквом документу), помињући његову сличност са аустроугарским жиговима железничких станица (ван територије БиХ). Пилауер помиње и сличност овог жига са железничким фискалним жиговима на товарним листовима БиХ који нису имали поштанску функцију.

Пажљивим проучавањем расположивих товарних листова са територије БиХ, као и поштанских пропратница (пакетских спроводница) нпр. Маглај равни љубичасти жиг на железничком товарном листу (из збирке Пилауера) или на пакетској спроводници из Требиња са равним жубичастим жигом, поред округлог поштанског жига (“Профила”, 30. аукција лот 4742), ови документи су наравно пратили робу упућену железницом, закључио сам да две пронађене поштанске карте са гуменим равним жигом ДОЊИ ВАКУФ димензија 46 x 6 мм у љубичастој и црној боји, су поштански документи који су обавили своју функцију. Карте су уместо на поштанском шалтеру предате директно на железничкој станици на којој је овај жиг употребљен само на товарним листовима. Железнички службеник је против прописа (који се очито толерисао), на ове карте ставио **непоштански жиг** и тиме нехотице направио неубичајен и врло редак филателистички куриозитет, занимљив за поштанску историју БиХ. Железничка станица у Доњем Вакуфу је на раскрсници и пруга је водила директно до Травника, где су карте упућене. Кондуктер је карте предао локалној пошти на уручење.

Ради се о жигу који није имао поштанску намену али је употребљен на поштанским картама, очигледно врло ретко, јер су ово до сада једина три отиска позната, овако употребљена, а не на исечцима. (Пилауер, иако сакупљач овог подручја, овакав жиг није могао да види, а прецртао га је из Пасера).

Материјал коришћен за овај чланак је из филателистичких збирке господе Мараковића и Степановића и из литературе: Passer, Clement, Пилауер, аукцијски каталози, као и из других извора.

Илустрована карта са равним, великим жигом Доњи Вакуф

Др Војислав Мићовић, Београд

ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ИЗЛОЖБА МИЛАНО 98

У времену од 14. октобра до 1. новембра у Милану је одржана Светска филателистичка изложба МИЛАНО 98. На овој смотри филателије, једној од највећих у свету током ове године, учествовало је преко 500 излагача са својим филателистичким збиркама које су задовољиле најстрожије критеријуме међународног жирија.

Учествовали су излагачи из 60 земаља међу којима и Југославија. Као и много пута до сада, југословенски излагачи остварили су запажен успех. Наши филателисти добили су висока признанја: Миомир Арсић добио је позлаћену медаљу за збирку претфилателистичких писама Кнежевине Србије, Наташа Чубраковић за збирку "Цензуре у Југославији 1944-45" добила је такође позлаћену медаљу, док је Никола Љубићић награђен са великом сребрном медаљом за збирку "Поштанска историја Ужица 1840-1948". Часопис "Филателиста" Савеза филателиста Србије освојио је бронзану медаљу, а Фехер Илеш за збирку Упоредни развој југословенске и мађарске књижевности добио је диплому у класи тематске филателије.

На изложби постављено је око 200 продајних штандова, а учествовало је стотинак поштанских администрација. Заједница југословенских ПТТ била је представљена преко Друштвеног предузећа "Југомарка". Том приликом вођени су разговори око унапређења сарадње и емисионих политика издавања поштанских марака.

У времену трајања изложбе одржан је Конгрес Светске филателистичке федерације. Делегацију југословенских филателиста предводио је председник Савеза филателиста Југославије, др Војислав Мићовић. Делегати из 70 земаља прихватили су неколико предлога нашег савеза који су се односили на поједностављивање царинског поступка приликом доношења збирки из земаља које нису чланице Европске уније, затим предлог за обезбеђивање здравствене заштите за националне комесаре и чланове жирија и друге предлоге везане за рад ове светске организације.

Иван Тангл, Нови Сад

Промоција пригодне поштанске серије

“Заштићене животињске врсте”

У атријуму зграде Завода за заштиту природе Републике Србије - Оделјења у Новом Саду, у простору сталне поставке природњачке збирке, одржана је у 2. септембра прошле године промоција пригодних издања Заједнице југословенских ПТТ и ДП “Југомарка” под називом “Заштићене животињске врсте”. Излазак ове пригодне серије поклапа се са прославом јубилеја 50 година постојања и рада овог Завода, који је ангажован на заштити и очувању природе. Мотиви серије од 4 пригодне марке овог пута су по један пар животиња: куна златица и рис, односно птица: мали ждрал и крстокљун. Све приказане врсте фауне уврштене су, на предлог Завода, на листу заштићених Уредбом о заштити природних реткости.

На појединим паноима представили су се издавач и промотер ДП “Југомарка” из Београда пригодном серијом веома успешних марака, рад академског сликара Марине Калезић. Поред серије промовисана су и два пригодна коверта, такође радови истог аутора. Запажени су били и изложени оригинални радови по којима су марке израђене.

Присутне је поздравио домаћин, директор завода за заштиту природе Републике, мр Радомир Мандић. Говорећи о настанку, деловању Завода, истакао је значајне заслуге Завода у заштити природе. Г. Мандић се посебно захвалио “Југомарци” на учешћу у прослави годишњице Завода.

Директор ДП “Југомарке”, г. Ненад Килибарда је у свом обраћању истакао досадашњу праксу ЗЈ ПТТ да редовним годишњим издањима серија марака са мотивима заштићене флоре и фауне популарише и на тај начин племениту делатност заштите природе и човекове околине. Честитајући јубилеј г. Килибарда је изразио уверење и у будућу добру сарадњу са Заводом.

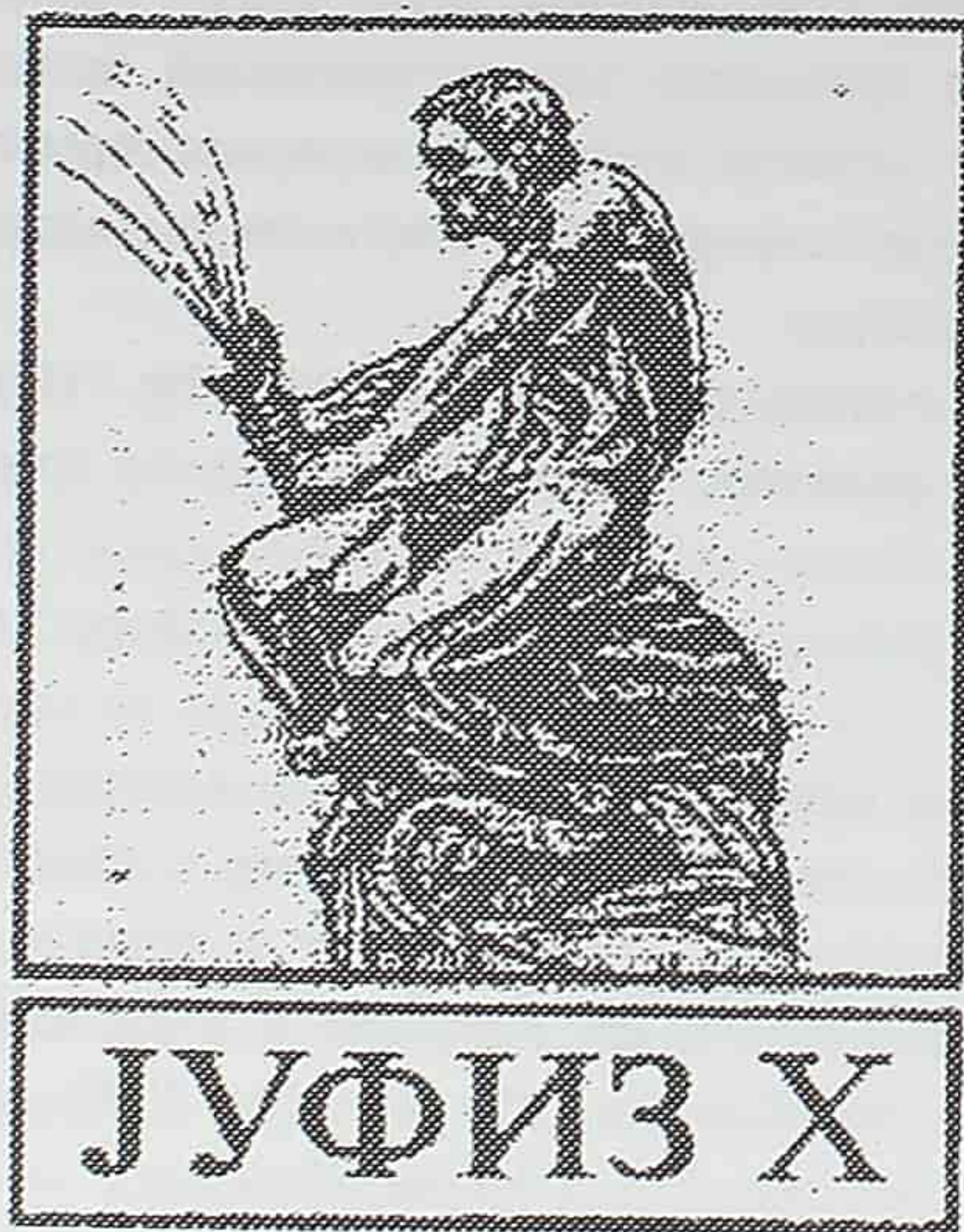
Промоцији су поред аутора Марине Калезић присуствовали Радомир Бојанић, академски сликар из Београда; Стеван Пил, директор Сектора поштанског саобраћаја ЈП ПТТ Србија; Владимир Мојсовић, председник СФС, Хусеин Чамсић, председник Савеза филателиста Војводине - сви са сарадницима, као и већи број посетилаца, поклоника заштите природе и филателије.

Промоцију издања пратило је и више новинара, као и екипа РТС - Радиотелевизије Нови Сад.

Поводом промоције организована је и пригодна филателистичка изложба под насловом “Фауна на максимум картама”, којом су се на по неколико паноа представили Милош Адамовић из Београда и Драгош Петровић из Новог Сада, одабраним деловима из својих филателистичких колекција.

Савез филателиста Војводине и Друштво филателиста Новог Сада такође су емитовали два пригодна коверта, као и пригодни поштански жиг поводом одржане промоције у Новом Саду. Мотиви на овим пригодним ковертама су ждрал и куна златица. На оба пригодна коверта приказан је и симбол прославе 50 година Завода за заштиту природе Србије.

Ова пригодна издања могу се набавити преко Друштва филателиста Новог Сада, П.П 57, 21121 Нови Сад.

ФИЛАТЕЛИСТИЧКЕ ИЗЛОЖБЕ

Због злочиначке агресије на нашу земљу отказана је Покрајнска филателистичка изложба ВОЈФИЛА 99 која је требала да се одржи у мају у Музеју Војводине у Новом Саду. Иако је замишљена као покрајнска, ова изложба је требала да се организује на републичком нивоу, односно да буде својеврстан филтер за Југословенску филателистичку изложбу ЈУФИЗ IX.

Пријаве свих учесника биће сачуване и оргазациони одбор ће се обратити излагачима чим буду прилике дозволиле. Концепција изложбе доживеће неке измене, пропратне манифестације и пригодна издања биће скромнија. Организациони одбор очекује да ће се појавити и нови излошци који ће обрадити догађаје и разарања која су сигурно остала за нама.

На жалост, и одржавање ЈУФИЗ-а IX је доведено у питање због последица разарања наше домовине која још увек трају. Сасвим сигурно да ће се обе ове изложбе организовати када то прилике дозволе.

Иван Тангл, Нови Сад

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ДРУШТВА ФИЛАТЕЛИСТА “НОВИ САД” ЗА ПЕРИОД 1996 - ЈУН 1998.

Делатност Друштва у извештајном периоду

У периоду 1996 - јун 1998. основни задатак ДФ “Нови Сад” је био да се својим радом поново арфимише као организовани носилац филателије у граду насталим после дужег периода стагнације и незаинтересованости за филателију. Овај задатак Друштво је остварило пре свега својом издавачком делатношћу као и приближавањем најмлађим.

Од октобра 1996. године до фебруара 1998 ДФ “Нови Сад” је преко своје Комисије за издавачку делатност реализовало следеће пројекте:

1. Олимпијске медаље у Атланти - пригодна жиг, коверат и максимум карте (октобар 1996.)
2. 200 година Алмашке цркве - пригодан жиг и коверат
3. Тениски турнир у Новом Саду - пригодан жиг, коверат (мај 1997)
4. 150 година Галерије Матице - пригодан жиг и коверат
5. 150 година Музеја Војводине, два пригодна и жига, коверта и максимум карте
6. Пригодан издања за оба Божића (25. децембар 1997. и 7. јануар 1998.)
7. 250 година стицања статуса Града Новог Сада

У Новом Саду су за ово време одржане и две промоције пригодних поштанских марака у којима је ДФ “Нови Сад” имало запажено учешће.

Промоције су одржане у сарадњи са ДП “Југомарка” и Поштом а поводом пуштања у промет пригодних поштанских марака “Олимпијске медаље у Атланти” и “Музејски експонати” (на маркама су приказани експонати из Музеја Војводине). Прва промоција је одржана 17. октобра 1996. у Скупштини града а друга 18. новембра 1997. године у Музеју Војводине. Промоција у Музеју Војводине одржана је у склопу прославе 150-те годишњице ове значајне културне институције. У склопу промоција у организацији нашег Друштва су одржане и две мање филателистичке изложбе. Своје спортске збирке у Скупштини града су приказали господин Вујковић из Суботице и господин Драгош Петровић, који је у Музеју Војводине излагао своју збирку на тему уметности.

У оквиру промоције пригодних поштанских марака Олимпијске медаље, Сањи Ивошев и њеном тренеру Јаношу Јухасу су уручени пригодни поклони са издањима ДФ “Нови Сад” за ту прилику.

Друштво филателиста “Нови Сад” је било један од покровитеља прославе 200-те годишњице Алмашке цркве. Као донатори, кроз пригодан филателистички материјал за ту прилику, Друштво је наведено и у програму прославе.

Прва издања у 1998 години (православни Божић и 250 година стицања статуса Града Новог Сада) су такође, судећи по потражњи, побудила велико интересовање. Пригодни жиг за Православни Божић је био и посебно занимљив због репродукције хиландарске иконе Богородице Тројеручице на њему. На овој начин ДФ “Нови Сад” се међу првима прошле године прикључило послави 800-те годишњице манастира Хиландара.

Пригодан филателистички материјал којим је обележена прослава 250 година статуса Града Новог Сада, реализован је непосредно са Скупштином града односно Одбором за прославу.

Издања ДФ “Нови Сад” су била редовно пропраћена и у средствима јавног информисања. Исто важи и за одржане промоције. У реализацији свог програма ДФ “Нови Сад” имало је добру сарадњу са Јавним предузећем ПТТ саобраћаја “Србија” - Пошта Нови Сад, ДП “Југомарка” као и домаћинима промоција. Сви захтеви за пригодне жигове су одобрени, Друштво је уредно снабдевано потребним количинама поштанских марака за своја издања, а биле су обезбеђене на време и витрине за пратеће изложбе. Општа је оцена да су квалитет урађених жигова и коверата били на задовољавајућој (професионалној) висини. Од штампарија је сарађивано са Данијел принтом, Папирним месецом и Форумом.

Као посебан успех Друштва може се сматрати податак да су прихваћена три предлога нашег Друштва за издавање пригодних поштанских марака у 1997. години: Тениски турнири, 150 година Глерије Матице Српске и Музеја Војводине.

Уз помоћ спонзора, штампарије Данијел принт из Новог Сада штампано је 5.000 распореда часова са филателистичким мотивима. Ови распореди дељени су основцима при куповони усбеника у књижари Завода за издавање усбеника.

Као резултат свих ових активности уследили су позиви за разговоре у средствима јавног информисања: Маџарсо и Радио Нови Сад - програм на српском језику. На разговорима у листу Маџарсо били су Јовановић Петар и Вујошевић Душан. Разговор (интервју) објављен је 1. фебруара док је интервју у Радио Новом Саду одржан 11. фебруара ове године. Непосредан повод за разговор био је јубилеј нашег Друштва, 65-та годишњица постојања, а у разговору су учествовали Хусеин Чамџић и Душан Вујошевић. Прва три слушаоца школског узраста, који су се јавили Радио Новом Саду, добила су пригодне поклоне са издањима Друштва.

Угледу ДФ “Нови Сад” доприноси и индивидуални рад његових чланова. То се у првом реду односи на међународне награде које су добили наши чланови за своје колекције и то Хусеин Чамџић на Светским филателистичким изложбама у Њу Делхију и Севиљи и Драгош Петровић на олимпијској филателистичкој изложби у

Атланти и Балканмаксу у Клузу. За колекцију “Поштанске целине Југославије 1945-1975” Хусеин Чамџић је добио позлаћену медаљу а за колекцију на тему спорта Драгош Патровић је добио бронзану медаљу. У сарадњи са поштом, на паноима у оквиру велике шалтер сале Поште 1 у Новом Саду фрагменте из својих збирки су приказали Душан Вујошевић на тему тенис и Драгош Петровић на тему ПТТ.

Ту је и сарадња са филателистичким часописима: Филателиста, Fila hobby, Berza filatelije, YU maks, Bernerbriefmarkenzeitung, Topical timi - АТА и други.

Посебан вид ангажовања чланова Друштва је био везан за признање марака Републике Српске Крајине и Републике Српске. Као резултат ових напора, наравно уз сарадњу са осталим филателистима, поштанске марке РСК су се појавиле у каталогу Гибонса са очекивањем да ће и остали светски каталози извршити каталогизацију.

Додајмо још да је настављена пракса одржавања ширих сусрета филателиста у просторијама “Форума”.

ПОНОВО ФОРМИРАНО ФИЛАТЕЛИСТИЧКО ДРУШТВО “ШУМАДИЈА” У КРАГУЈЕВЦУ

Филателија у Крагујевцу има дугу традицију. Одмах после Београда и Крагујевац је имао филателистичко друштво које је формирано 1928. године у кафани “Стара Србија”. Прошле године друштво је прославило 70 година постојања.

Одмах после другог светског рата Филателистичко друштво је веома успешно радило на челу са филателистима чија су имена до данас остала позната: Бока Адвокат, Уча, Груја Фотограф, Благоје и многих других. Постепено број филателиста опада и замењују их други колекционари. Тако 1987. године уместо Филателистичког друштва формира се Колекционарско друштво “Шумадија” - Крагујевац са секцијом за филателисте. Тада и већи број филателиста напушта друштво и прелазе да марке набављају преко поште. Стари филателисти умиру а њихови наследници, незнајући њихову вредност, продају филателистичке збирке за мале новчане износе.

Прошле године поново је формирано Филателистичко друштво “Шумадија”, које сада броји 28 чланова, од којих 10 активних, 10 филателиста који сакупљају поједине теме и 8 пионира.

У циљу анимирања омладине и деце председник Филателистичког друштва,

господин Милан Писаревић, у сарадњи са Градском организацијом Црвеног крста Крагујевац и друштва “Шумадија” организује две изложбе на тему “Југословенски Црвени крст кроз филателију 1933-1998. година”.

Прву изложбу организује у Београду од 6. до 9. маја прошле године у кући Југословенског Црвеног крста у част председника Међународне федерације друштва Црвеног крста и Црвеног полумесеца, госпође др Астрид Хајберг (Astrid Heiberg). Председник Југословенског Црвеног крста је веома похвално оценио ову изложбу. Том приликом је замољен господин Писаревић да помогне око формирања Музеја Југословенског Црвеног крста, што је господин Писаревић са задовољством прихватио.

Друга изложба је организована у Клубу Војске Југославије у Крагујевцу од 13. до 18. маја 1998. године. Изложбу је отворила госпођа Ивана Дубљанин, подпредседник Градске организације Црвеног крста Крагујевца у присуству многобројних званица, представника средстава јавног информисања и културног живота Крагујевца. Подмладак Црвеног крста Основне школе “Мона Станојловић” из Крагујевца организовао је културно-уметнички програм на тему поште и поштанске марке. По завршетку програма господин Писаревић је сваком учеснику уручио пригодна поклон-пакетић поштанских марака са брошуром како се сакупљају поштанске марке.

Стеван Новаковић, Ваљево

ЛУБИЛЕЈ ВАЉЕВСКИХ ФИЛАТЕЛИСТА

Филателистичко друштво “Александар Тараканов” из Ваљева прошле године је прославило 60 година рада. Друштво је основано далеке 1938. године, тачније 29. јануара 1938. под називом “Ваљевско филателистичко друштво” у Улици Проте Матеје, у кафани “Пурић”. За првог председника изабран је Живојин Јовановић, државни тужилац, за секретара Веселин Обрадовић, судски приправник, а за благодетника изабран је Никола Храњец, професор. Од 11. јуна исте године друштво постаје члан Савеза филателиста Југославије.

Развијајући своју активност, чланови друштва успостављају сарадњу са другим друштвима и појединцима широм Југославије. Друштво ступа у контакт са филателистима из Београда, Новог Сада, Дубровника, Сплита, Загреба и других

градова. За успешну сарадњу са ХФД из Загреба поводом 40. година (1897.-1938.), наше друштво прима сребрну медаљу од ХФД.

Поред рада на омасовљењу друштва, друштво и финансијски покушава да се ојача. У том погледу друштво за своје добротворе прима све грађане који финансијски помогну рад друштва. За високог добротвора примљен је господин Јеврем Томић, председник општине Београдске који је приложио друштву 500 динара.

Почетком 1941. године друштво броји више од 60 чланова, али већ у априлу друштво престаје са радом све до краја Другог светског рата. На дан 14. новембра 1945. године састају се чланови друштва и то: Никола Храњец, Божа Марјановић, Јосип Жежек, др Милорад Костић и Паја Јовановић. На том састанку одлучено је да се поднесе захтев НО општине Ваљево за дозволу рада друштва.

На првој послератној годишњој скупштини за председника је изабран Александар Тараканов, за секретара Јосип Жежек а за благајника Никола Храњец.

На седници је прихваћен предлог да се оснује секција за размену марака и на тај начин омогући члановима да брже и повољније попуне своје збирке. Основан је подмладак филателиста, за рад се подмлатком предложени су А. Тараканов, Ј. Жежек и Н. Храњец. Прихваћен је предлог Н. Храњевца да друштво изда албум за марке типа "Борек", а чија цена не би била већа од 300 динара.

Прва републичка изложба одржана је у Ваљеву од 7. до 12. јула 1951. године у сали гимназије. Том приликом изложено је 152 витрине са 37 излагача. Тим поводом наше друштво је урадило пригодан жиг, пригодан коверат, максимум карту и карнет, као и водич изложбе. Изложба је била одлично посећена са преко 1.000 посетилаца. О изложби је изречено и написано низ похвалних речи, а упоређивана је и са изложбама у нашим већим градовима.

У септембру 1953. године одржана је Смотра марака при чему је евиндетирано 990 посетиоца са плаћеном улазницом. Смотра је такође била врло добро оцењена.

За свој рад чланови друштва су често похваљивани, а својим учествовањем на другим изложбама доприносили да се о раду друштва и његовим успесима чује у целој Југославији.

За свој рад друштво је награђено од СФС збирком марака "СТТ ВУЈНА". У образложењу одлуке стоји: "Са искреном радошћу дајемо овај поклон нашој најбољој подружници..."

Омладинске секције осниване су по школама у граду. При Основној школи “Нада Пурић” под руководством наставника Владете Милића а у Основној школи “Сестре Илић” секција је радила под руководством магистра Милана Трипковића.

После смрти председника и дугогодишњег члана, друштво од 24. априла 1965. године носи назив Филателистичко друштво “Александар Тараканов”.

Од 1977. године до данас одржано је још десет изложби при чему су издавани пригодни жигови, максимум карте, пригодне коверти, карте, каталози и други филателистички материјал. Све ово је рађено поводом културних догађања у Ваљеву као и поводом историјских годишњица.

Поводом дана ослобођења Ваљева 1988. године друштво је добило ласкаво признање у виду сребрне повеље од Скупштине општине Ваљево. Исте године друштво је добило повељу поводом 30 година рада. Повељу је такође добио и члан друштва, Стеван Новаковић. Признања је друштво добило и од ФД “Дубровник” и ФД “Пула”. Слободан Новаковић је 1974. године добио злату значку “за ванредно дугогодишње залагање на развоју филателије”. Поводом дана ослобођења Ваљева 1983. године чланови друштва Лазар Одановић и Стеван Новаковић добили су повоље и сребрне медаље од СО Ваљево.

О раду друштва писали су Политика, Борба, Вечерње новости, ПТТ Весник, сви из Београда, као и Глас из Бања Луке и Напред из Ваљева. Преко радио и Телевизије Ваљево објављено је више информација о раду нашег друштва, као и на другом програму РТС у емисији Србија данас. Друштво 1986. године покреће билтен “Ваљевски филателиста” са циљем да брже и боље информише наше чланове о догађајима везаним за филателију у Југослвији и свету. Билтен је награђиван медаљама и дипломама на изложбама у Ваљеву и Београду. До сада је издато 138 билтена.

Више пута друштво је предлагало предузећу “Југомарка” издавање марака: са ликом Ж. Мишића, Бојовића, Д. Дудића, Десанке Максимовић, затим поводом 125. година Ваљевске гимназије и 600 година Ваљева.

Одржавање XI Балканфиле у Новом Саду друштво је искористило за колективну посету изложби у Новом Саду заједно са члановима школских секција.

Чланови друштва су, осим у Ваљеву, излагали у Београду, Новом Саду, Врбасу, Земуну, Бања Луци, Макарској, Пули и у другим градовима. Поред чланова који су добили разна признања из области филателије, друштво има и чланове који су добили ласкава признања из других области. Међу њима се истичу Виктор

Розгић, које је проглашен за личност 1955. године као најбољи ученик гимназије и победник на више такмичења у земљи и ностранству из математике и физике. Иван Томашевић, члан друштва који живи и ради у Шапцу, добио је златну медаљу за дугогодишњи рад у позоришту у Шапцу. На фестивалу у Бања Луци добио је “Шести печат” као најбољи глумац.

У овој јубиларној години управа друштва на челу са преседником Браниславом Грачанином чини напоре да се видно обележи 60 година рада друштва и 100 година од рођења прве даме нашег песништва, поатесе Десанке Максимовић.

На крају не можемо а да се несетимо и оних чланова који нису поменути у овом чланку а који су својим радом и залагањем допринели развоју Филателистичког друштва “Александар Тараканов”. То су пре свега Зоран Трипковић, уредник радио Ваљева, који је омогућио да се преко радио Ваљева и листа “Напред” грађанство упозна са радом нашег друштва; Слободан Марић, који је допринео излажењу билтена а и кроз друге акције допринео у раду друштва; Милош Табић, који годинама израђује нацрте за наше пригодне жигове, а својим чланцима “Сто основних појмова из филателије” помогао младим филателистима да се брже у боље упознају са тајнама филателије и Слободан Андрић, који је помагао, а и даље помаже у штампању филателистичких издања.

Неколико наших чланова није више међу живима, али својим радом су допринели јачању нашег друштва. То су Радисав Марковић, Лаза Одановић (један од оснивача друштва 1938. године) и Раде Николић (председник друштва неколико мандата).

Од спољних сарадника помагали су друштво: Дом омладине, Народни музеј са директором Сенишом Бранковићем, “Графотекс” са директором Костом Ј. Јанковић, ПП “ЗЕФИР” и његов директор Слободан Андрић”

Адреса друштва је:

Стеван Б. Новаковић
Хајдук Вељковица 18
14000 Ваљево

Војин Вишацки, Београд

Немачка окупација Црне Горе и Боке после капитулације Италије

После капитулације Италије наредбом Команданта југоситока на ово подручје долазе немачке оружане снаге. На Цетињу је била формирана “самостална Фелдкомандатура 1040” на челу са конадантом генералмајором Кајпером, а чија се надлежност протезала на Црну Гору и Боку.¹ У тактичком погледу она је подпадала под XXI брдски армијски корпус.²

Према новој територијалној управи од 20. октобра 1943. године у Албанији и Црној Гори биле су формиране следеће Фелдкомандатуре:³

I Албанија

Немачка Фелдкомандатура Албаније у Тирани,
Месне командетуре у Струги, Скадру и Призрену, као и у Тирани, Елбасану, Валони, Схијаку, Приштини и Урошевцу.

II Црна Гора

Фелдкомандатура 1040 на Цетињ,
Месне командетуре у Подгорици и Котору и
Спољно место на Цетињу.

Са радом су престале месне командетуре у Бару и Хредегновом.

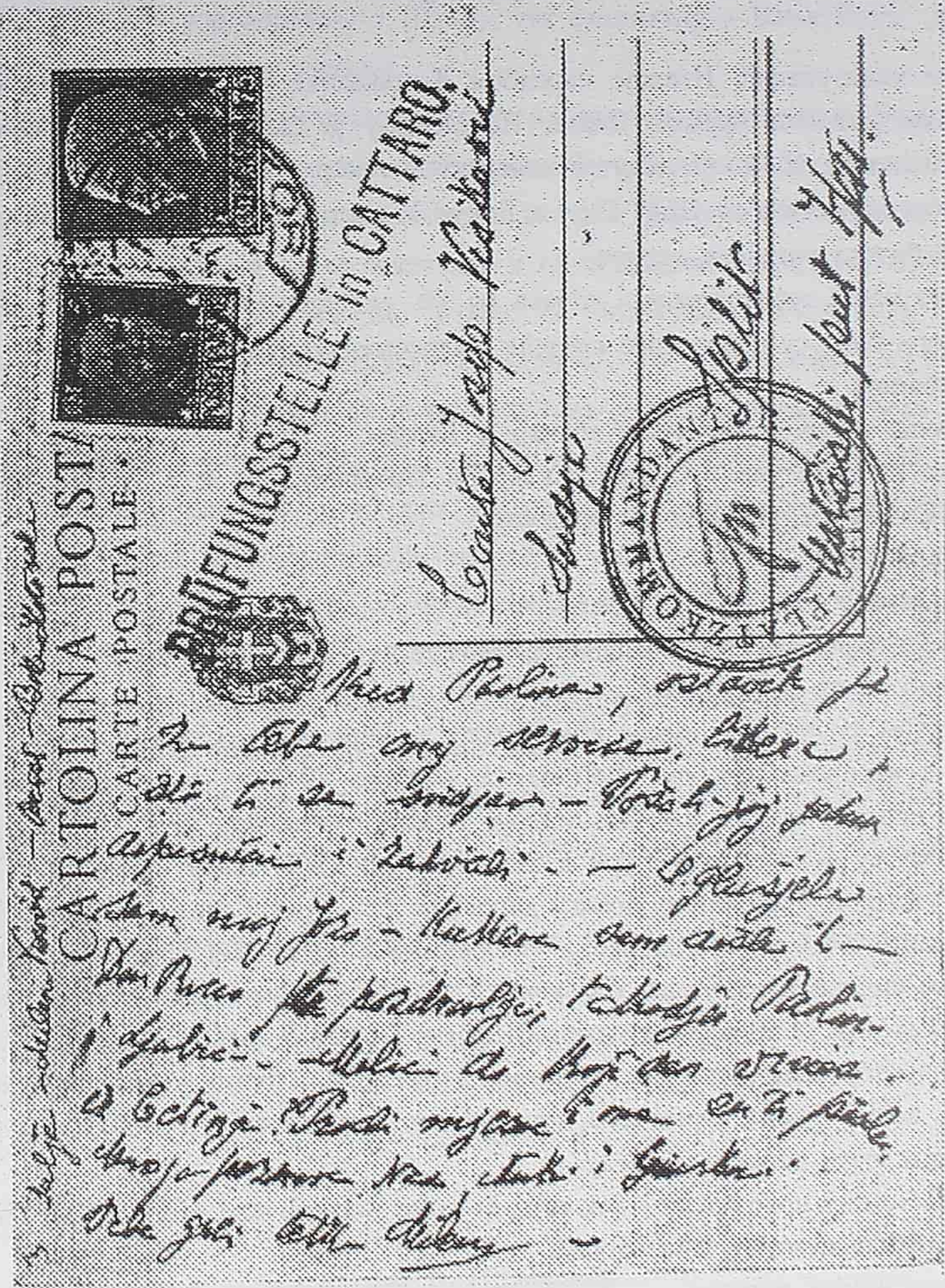
Према наређењу Ф-ктуре 1040 од 15. октобра 1943. г. поштанска служба на подручју Котора била је засебно вођена. Према окружници број 1 од 4. октобра 1943. писма су подлегала цензури и зато су уреди сачињавали писмоносне затворе само за пошту Котор. Према допису дирекције птт Црне Горе од 13. октобра исте године пошти Котор, а по наређењу “Фелдкоманде” немачких трупа у вези цензуре све су се пошиљке примале отворено и тако су биле картоване и предаване немачким војним поштама ради даље отпреме. Пошта Котор је у препису доставила ову наредбу свим поштама на својој територији. Поште у местима где нема немачких војних пошта, примљене пошиљке су достављале пошти код које постоји војна пошта ради дељег поступка.⁴

Према томе у прво време - док саме Ф-ктуре нису почеле вршити цензуру - цензуру су вршиле немачке војне поште.

Жигови војних цензура

Жигове војних цензура можемо поделити на две групе:

1. Жигови немачких војних јединица које су цензурисале поштанске пошиљке док ову улогу нису пружеле Ф-ктуре. Аутору су позната писма са праваца: Бар-Цетиње и Котор-Цетиње. Обе коверте имају отисак жига војне јединице са бројем војне поште.

Дописна карта од 5 септембра 1944. године из Котора за Сплит са жиговима которске цензуре бр. 1 и 2.

2. Жигови командатура:

- a) Platzkommandatur 2 -Cattaro-, величине 33 мм, слика 1,
- б) Prufungstelle in Cattaro, величине 70 мм, слика 2 и
- ц) Ortskommandatur/Nikšić, величине 42/15 мм, слика 3.

Архивска грађа:

- 1) Архив вој. ист. института, филм Вашингтон, Т. 311, Р. 185,
- 2) Ибид, Т. 314, Р. 663,
- 3) Ибид, Т. 311, Р. 185,

Архив Црне Горе, Цетиње, несређена грађа.

31.1

PRÜFUNGSSTELLE in CATTARO.

31.2

ORTSKOMMANDATUR
NIKŠIĆ

31.3

ВОЈНА ЦЕЗУРА У НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ

Војна цензура до уредбе о цензури

Према наређењу Главног Штаба НОВ-а и ПО Хрватске од 27. новембра 1942. године срески НОО били су дужни сву приватну пошту слати командама места ради цензуре.¹

Војна цензура била је предвиђена и у преднацрту "Уредби о организацији птт саобраћаја" на ослобођеној територији. Цензуру су вршили штабови бригада.²

Крајем фебруара 1943. године било је достављено упутство за писање писама, како би се олакшао посао приликом цензурисања.³

У овом периоду била су одређена посебна лица, која су била одговорна за рад цензуре.

Главни обавештајни центар Главног штаба Хрватске је доставио 12. априла 1943. упутство за вршење цензуре приватних писама.⁴

Између осталог се наглашава да ће преглед вршити руководиоци релејних станица који су били повезани са обавештајном службом команди места.

Преглед писама вршио се периодично, јер је редован преглед био технички немогућ. Отварање писама вршило се на пари, а затим се лепком поново затварало.

Цензура у војним јединицама се вршила по обавештајном официру батаљона који је писмо даље отпремао релејној станици.

Од друге половине лета 1944. године пошта Вис одиграла је важну улогу не само у преносу поштанских пошиљака, већ је цензорски пункт вршио послове цензуре.⁵

Војна цензура од Уредбе до краја рата

Почетком јесени 1944 године НКОЈ преко одговорних органа за птт саобраћај трудио се да поново успостави на ослобођеним подручјима птт саобраћај. Главне операције су биле пренете у источне делове земље, тако је почетком октобра ослобођена северозападна Србија, а затим 20. октобра и Београд. У осталим крајевима биле су формиране слободне територије у којима је функционисао поштански саобраћај.

Под датим околностима у циљу реорганизације војне цензуре донета је Уредба о војној цензури 11. новембра 1944 г.⁶

Према Уредби цензуру су вршили штабови корпуса, корпусне војне области, Команда града Београда, самосталне дивизије итд. У ту сврху постављали су штабови и команде војне цензуре као своје органа код штабова корпуса и дивизија, а по потреби код штабова бригада и одреда, коад корпусних војних области, команди подручја и команди места.

Да би се побољшао рад војних цензора, Врховни штаб је донео 5. јануара 1945. у виду расписа нека тумачења Уредби упутства за рад цензора.⁷

Већ је било предвиђено отварање првих цензорских пунктова у ослобођеној Србији: у Земуну, Петровград, Нвом Саду, Ваљеву, Крагујевцу, Нишу и Београду, јер је отварање поштанског саобраћаја зависило од постављања цензора.⁸ Због потребе посла повећавао се број пунктова. Према распису од 26. фебруара 1945. Дирекције птт у Београду⁹ у Србији су постојали само ови цензорски пунктови: Београд 2, Ваљево, Врања, Зајечар, Јагодина, Крагујевац, Лесковац, Ниш 1, Пирот, Пожаревац, Прокупље, Ужице, Чачак и Шабац.

Све су ово биле сабирне поште за цензурисање поштанских пошиљака. Даљим ослобођењем земље надлежне ППТ дирекције формирале су цензорске пунктове на својим територијама.

А Цензура у војним јединицама

а Цензуре у армијама

1. армија

По Ослобођењу Београда, 20. октобра, штаб 1. пролетерског корпуса изашао је из састаба прве армијске групе и преформиран је у штаб прве армије.

Према “Уредби о војној цензури” цензура је била спроведена и у јединицама ове армије. Ради спровођења цензуре Команда позадине ове армије доставила је 13. фебруара 1945. обавештење дивизијама¹⁰ да је код ове команде организовано одељење војне поште ради пријема, цензурисања и експедиције поште. Уз ово обавештење издато је и наређење о поступку са поштанским пошиљкама и цензурисању у смислу постојеће уредбе.¹¹

2. армија

Постављени су војни цензори при штабовима корпуса и дивизија, корпусних и дивизијских војних области, бригада и дивизиона. Војне области дивизија постављале су цензоре при командама подручја.

Сва приватна војна пошта требала је да се прикупља у наведеним штабовима где је била цензурисана.

Војне области корпуса упознале су са уредбом о војној цензури све команде подручја и места.¹²

У вези постављања војних цензора штаб 5. корпуса 18. априла упознао је војне јединице и установе да у смислу члана 2 Уредбе о војној цензури цензуру неће више вршити органи ОЗНЕ, како је то било предвиђено расписом корпуса од 13. фебруара већ војни цензори код свих горе наведених штабова.¹³

Овом наредбом било је потребно да војне области преко команди подручја и места одмах постави војне цензоре у свим поштама своје области.

3. армија

Штаб 12. корпуса и део Главног штаба Војводине образовали су штаб 3. армије, а у оперативном погледу ушли су 6. и 10. корпус.

Цензура штаба армије је 6. фебруара 1945. године доставила корпусима допис који се односио на спровођење цензуре у јединицама ове армије, а дао је извесна детаљнија тумачења уредбе и њене примене.¹⁴

4. армија

Армија је формирана од штаба 8. корпуса - са јединицама из његовог састава и дела штаба Главног штаба Хрватске.

Уредба о војној цензури је била достављена штабовима корпуса и дивизија, које су се налазиле у саставу или оперативно придодате армији.

б Цензура у јединицама Главног штаба Србије

13. и 14. корпуси који су били формиран 6. септембра 1944. године, после расформирања јединице 13. корпуса 3. децембра, остале су под командом ГШ Србије, док је 14. корпус ушао у састав Јужне оперативне групе, која је била формирана 7.

децембра ради операција у источној Босни.

Војна област 13. корпуса дала је обавештења командама подручја:¹⁵

Да се писма упућена борцима могу предавати среским командама места ради цензурисања, која су даље предавана командама подручја.

Док се 14. корпус налазио у Србији добијао је директива за цензурисање од ГШ Србије, а премештањем у источну Босну од војне области 3 корпуса.¹⁶

в Цензура у јединицама Главног штаба Македоније

Средином октобра 1944. године била су формирана три корпуса који су били под непосредном командом Главног штаба Македоније, који је наредио 11. јануара 1945. године да се формирају збирне војне поште при цивилним посттама у Скопљу, Битољу и Штипу. Поред осталог у наредби под тачком 6 било је наређено да штабови дивизија и бригада поставе цензоре ради контроле приватне кореспонденције.¹⁷

Б Цензура у позадини

На подручјима копнене војске, где је цензура била организована још у току рата, после ослобођења од непријатеља била је реорганизована као на пример на територији 8 корпуса. На подручјима где су се још увек водиле борбе као на пример на подручју 3. корпуса у источној Босни, цензура се спроводила према ратним могућностима. У Словенији цензура је успостављена крајем рата.

а Ослобођене територије

Док нису били организовани цензорски пунктови, цензура се вршила при командама подручја и места. Отварањем поштанског саобраћаја при поштама су били формирани цензорски пунктови. На ослобођеним територијама Србије и Македоније формиран су крајем 1944. године.

б Неослобођене територије

Војна област 2. ударног корпуса

На подручју ове војне области (Црна Гора) птт ЦАСНО је било обавештено 21. марта 1945. године да ће бити успостављена војна цензура. На овој територији било је формирано осам команди подручја.¹⁸ Команде подручја су извештавале у којима се местима врши цензура поштанских пошиљака.

Тамо где нису били постављени цензори сва приватна пошта слала се на цензурисање Опномоћству ОЗНЕ.¹⁹

Војна област 3. ударног корпуса

Штаб корпуса известио је Обласни НОО-ор у Тузли 17. јануара 1945. године да је при корпусној војној области организован Одсек за цензуру и да су постављени цензори при командама подручја и места.²¹

Према извештају Мајевичког подручја, по доласку у Брчко ову је дужност

обављао обавештајни официр команде подручја. При командама места дужност цензора обављали су политички комесари.²²

Према извештају Одсека за цензуру ВО од 20. априла организација цензуре у овој области била је у почетној фази, пошто се највећи део области налазио под непријатељском окупацијом. Из ових разлога цензура целокупне поште вршила се у овоме Одсеку.²³

У Романијском подручју цензура поште вршила се преко команде места Горажде.²⁴

Војна област 4 ударног корпуса

Главни штаб Хрватске је доставио 13. марта 1945. корпусној војној области Уредбу о цензури и упуства у вези њеног спровођења. Уредба и упуство било је 28. марта достављено свима командама подручја.²⁵

Због специфичне војне ситуацији на овом подручју нема са терена детаљнијих извештаја како је у прекси све спроведено.

Војна област 5. ударног корпуса

Корпусна област је доставила 21. фебруара 1945. године Уредбу свим командама подручја.²⁶ Уредба је достављена и поштама на ослобођеним подручјима.²⁷

Од 25. марта на територији овог корпуса органи ОЗНЕ више нису вршили цензуру, већ само војни цензори.²⁸

Војна област 6. ударног корпуса

Војна област овог корпуса је доставила 6. априла обавештење командама подручја о увођењу цензуре.²⁹ Пробојем сремског фронта било је омогућено да се на ослобођеним подручјима уведе цензура при поново отвореним посттама.

Војна област 8. ударног корпуса

Према решењу војне обалсти од 19. децембра 1944. године цензуре су биле организоване при већим местима.³⁰

Цензорски пункт за иностранство налазио се у Сплиту. Према извештају војне птт делегације овог корпуса при обласном НОО-ру за Дламацију били су формирано цензорски пунктови при поштама.³¹

Војна област 10. ударног корпуса

Ослобођењем овог подручја и продором јединица 3. армије у правцу запада у времену од 21. априла до 10. маја 1945. године били су створени услови за функционисање цензуре после 9. маја па до њеног укидања у унутрашњим саобраћају 2. јула 1945 г.⁴⁵ Цензура поште у иностраном саобраћају је укинута 17. децембра исте године.

Војна област 11. ударног корпуса

Главни штаб Хрватске доставио је 13. марта 1945. године Уредбу 1. и 2. личком подручју.³⁴

До расформирања штаба корпуса 23. маприла, када је ушао у састав 4. армије, цензура се вршила при командама подручја и места према материјалним могућностима и оспособљености кадрова. Подаци о цензорским пунктовима нису саопштени.

Попис команди подручја и места у којима је вршена цензура

У третходним излагањима која се односе на цензуру у поadini и у војним областима корпуса нисмо дали попис цензурних места. Овде је дат скупни преглаед команди подручја³⁶.

Команде подручја

СРБИЈА	КОСОВО	Прилепско
Алексиначко	косовомитровачко	Струмичко
Београдско	Пећко	Штипско
Бољевачко	Приштинско	Велешко
Чачанско	Призренско	Скопљанско
Доњомилановачко	Урошевачко	
Јабланичко		ЦРНА ГОРА
Јагодинско	ВОЈВОДИНА	Цетињско
Јастребачко	Барањско	Дурмиторско
Књажевачко	Босутско	Которско
Крагујевачко	Фрушкогорско	Никшићко
Лесковачко	Петроварадинско	Пљеваљско
Неготинско	Посавско	Улцињско
Нишко	Румско	Осам војних области 2
Пиротско	Сомборско	ударног корпуса
Подринско	Сремско (оперативно)	
Поморавско	Сремскомитровачко 2	БОСНА
Пожаревачко	Сремскомитровачко 3	Бањалучко
Сансачко	Старобечејско	Бихаћко
Сокобањско	Суботичко	Бирчанско
Шабачко	Шидско	Босанскопетровачко
Топличко	Земунско	Брчанско
Ужичко		Дрварско
Ваљевско	МАКЕДОНИЈА	Дувањско
Врањско	Битољско	Јајачко
Зајечарско	Кичебско	Козарско
	Кумановско	Крајишко

Ливањско	Банијско	Даруварско
Љубушко	Билогорско	Диљско
Мајевичко	Горанско	Новоградишко
Мркоњичко	Калничко	Осијечко
Посаво-Требавско	Карловачко	Папучко-Крндијско
Подгрмечко	1. Кордунашко	Посавско
Приједорско	2. Кордунашко	Пожешко
Прњаворско	1. Личко	Псуњско
Прозорско	2. Личко	Слатинско
Рамско	Мословачко	Винковачко
Романијско	Огулинско	Вировитичко
Сарајевско	Покупско-Туропољско	
Средње-босанско	Приморско	ИСТРА
Тузланско	Приморско-Горанско	Бузетско
	Слуњско	Пазинско
ХЕРЦЕГОВИНА	Вараждинско	Поречко
Билећко	Загорско	Пулско
Гатаћко	Зумберачко	Ријечко
Коњићко		
Три војне области 29.	СЛАВОНИЈА	
дивизије	Бјеловарско	
ХРВАТСКА	Бродско	

Арх. Димитрије Павловић

ИДЕЈНИ НАЦРТИ СЕРИЈЕ “ЗА БОЛНИЦУ У ДЕМИР КАПИЈИ”

Пригодно издање марака у корист подизања болнице железничара у Демир-Капији 1938. године је ретко издање где је један уметник израдио идејне нацрте и пробе тих марака, док је други завршио коначан посао.

Како идејне нацрте Љубомира Чучаковића до сада нисмо у филателистичкој литератури имали прилике да видимо - приказујемо их, уз коментар и поређење са коначим изгледом марака урађених од аутора Сретена Грујића.

Прва марка у серији

По тражењу наручиоца, прва марка у серији треба да прикаже поглед на Демир-Капију.

- Почетна скица Љ. Чучаковића (сл. 1) очигледно није успела. Рамови око марке, површине за текст и слова “појели” су 50% очекиване слике.

- У другом покушају изглед је знатно побољшан јер је коришћена фотографија. Овај цртеж (сл. 2) испробан је и као марка (формат, хартија, зупчање а пробе су биле у црној, црвеној и зеленој боји).

- У коначном изгледу марке (С. Грујић) спуштен је горњи текст који је “притискао” слику, истањен је рам око марке, повећан назив ЈУГОСЛАВИЈА (сл. 3).

слика 1

слика 2

слика 3

Друга марка у серији

Друга марка у серији требала је да прикаже изглед пројектоване болнице.

- Полазна скица Љ. Чучаковића за ову марку (сл. 4) имала је исте примедбе као и претходна. Интересантно је да је ова проба делимично измењена, коришћена као налепница (сл. 5).

- Следећи нацрт друге номинале прошао је исту фазу проба као и претходна марка (сл. 6).

- У коначној верзији С. Грујића на марки је спуштен текст, олакшан рам, појачан назив, уместо цртежа коришћена је фотографија, цифре номинале и доплате су груписане, али по избору типа бројеви се разликују од претходне марке (сл. 7).

слика 4

слика 6

слика 7

слика 5

Трећа марка у серији

Трећа марка у серији представља штафету са упаљеном бакљом.

- Љ. Чучаковић је урадио само један нацрт (сл. 8).

- У извођачком нацрту С. Грујића усвојен је идејни нацрт (једина марка која за слику нема фотографију), цифре номинале и доплате су груписане, али се по типу бројева разликују од бројева у претходној марки (подигнут је наслов државе док је пропратни текст суштен - сл. 9).

слика 8

слика 9

Четврта марка у серији

Четврта марка у серији је лик краља Александра И у адмиралској униформи.

- Први идејни цртеж Љ. Чучаковића био је оптерећен истим примедбама као и сви први предлози (сл. 10).

- У другом покушају Љ. Чучаковић уместо цртежа коришћена је фотографија, а марка је усвојена као успешно ликовно решење (сл. 11).

- У коначном изгледу марке С. Грујића (сл. 12), за коју је ауторство под знаком питања, промењен је само тип (већ на ранијим маркама усвојен) слова "ЈУГОСЛАВИЈА", изостављен је потпис Љ. Чучаковић док је све друго остало према идејном прилогу.

Због ове марке изостала је даља сарадња између наручиоца и аутора Љ. Чучаковића који се поново, као цртач марака, појављује тек крајем 1941. године са нацртима познате серије "За заробљенике".

слика 10

слика 11

слика 12

НА ПУТУ СА ПОШТАНСКОМ МАРКОМ

Пред нама се налази књига “Путеви поштанске марке” аутора Драгана Деспотовића, дугогодишњег филателистичког публицисте и прегаоца. Књига је штампана на фином кунстдрук папиру, са преко 80 колор репродукција наших марака, а штампала је Радна јединица за издавачку делатност Јавног предузећа ПТТ саобраћаја “Србија”. Овај филателистички буквар, ова историјска читанка са поштанском марком као главним јунаком, овај модерни уџбеник филателије писан надахнутим и прецизним језиком, свакако ће наћи пут до сваког филателисте.

Почетник ће много научити о филателији из ове књиге. Добиће свасвим јасну информацију о појмовима као што су, на пример, распари, кључна марка или кратка серија. Сазнаће како и шта да сакупља и нашта треба да обрати пажњу. Упознаће све важније елементе везане не само за поштанску марку већ и за филателију уопште попут врсте папира, гуме, лепка, са једне и филателистичке аукције или берзе са друге стране. При томе упознаће и историју наше марке, а све ово је праћено уз илустрације и слике. Већ овиме књига заслужује посебну пажњу.

Ваљда по први пут у нашој филателистичкој литератури приказан је пут поштанске марке од момента када је “скинута” са машине до часа када се нађе у рукама крајњег корисника. Посебно је вредан критички осврт на емисиону политику наших марака, при чему аутор поклања пажњу на чиниоце који утичу на доношење Програма издавања пригодних марака и одређивања номиналне вредности. Аутор прилази марки и са естетског становишта.

На овакву књигу дуго смо чекали и не треба посебно наглашавати њен значај у попуњавању наше оскудне филателистичке литературе.

Књига “Путевима поштанске марке” штампана је у тиражу од 1.000 комада а информације о књизи могу се добити преко телефона редакције: (011)3237-084.

З. С.

Друштвено предузеће за производњу и промет поштанских
марака и информативно-издавачку делатност

ЈУГОМАРКА

са потпуном одговорношћу

Палмотићева 2,

Београд

МЕСЕЧНИК "FILLA HOBBY"

Сама чињеница да већ годину ипо дана код нас излази месечни филателистички часопис под именом "Filla Hobby" је податак достојан пажње. Управо под тим називом појавио се први број часописа уз скромну најаву да му назив може изгледати претециозно, али да покретачи М&М (Мира&Маре) имају сасвим скромне намере - да омогуће својим колегама по интересовању да сазнају актуелне новости из домена свог хобија, успоставе контакт са другим људима или набаве оно што им треба на најједноставнији начин.

Управо тим речима се редакција у првом броју, септембра 1997. године, обратила потенцијалним читаоцима наглашавајући да се часопис неће бавити никаквим истраживачким темама, нити историјом поште, већ ће се ограничити на информације за општу употребу просечно образованих читалаца.

После шеснаест редовних бројева, као и једним ванредним, редакција се може похвалити да је своје циљеве испунила. И поред ограничених материјалних средстава, часопис је стекао извештан број верних читалаца и пружа информације многим филателистима.

Може се слободно рећи да је "Fila Hobby М&М" током године ипо дана оформио сопствениу лик и концепцијски се усталио. На информативном плану часопис је окренут просторима бивше Југославије, с тим што највише текстова има о филателији, нешто мање о нумизматици, а ређе о другим хобијима.

За сакупљаче, вероватно су били и остали најзанимљивији садржаји на средњим страницама, односно каталогизација нових издања од којих већину не могу да нађу ни у једном другом гласилу, домаћем или страном. И то не само за поштанске марке, већ и за новац, како метални тако и папирни.

"Fila Hobby" је током прошле године пратио издавачку делатност на целокупном простору предходне СФРЈ, а како су сами издавачи најавили, појавио се и нови каталог!

З.С.

Fila Hobby

М & М 12/98

“КОЛЕКЦИОНАР” ЈЕ СА НАМА!

Филателисти Републике Српске пружили су нам дар - свој часопис! “Колекционар - Билтен Филателистичког друштва Бања Лука”, како стоји у заглављу обрадовао је сваког филателисту. Скромно и бојажљиво редакција “Колекционара” се обратила читаоцима са речима: “Желећи да филателију у најзападнијој српској држави врате на прави пут, бањалучки колекционари поштанских марака одлучили су да овим билтенем скрену пажњу на свој рад и проблеме са којима се сусрећу”.

О потреби сакупљача за стручним часописом не треба наглашавати. Ако се при томе појави нова област, као што је у овом случају филателистичка област Републике Српске, литература има кључну улогу. То смо управо добили “Колекционаром”. Из самог средишта дешавања, од бањалучких филателиста, добили смо низ запажања, студија и информација о успесима, проблемима као и истраживања у филателији. При томе “Колекционар” није просторно ограничен. Како највљује Редакција “...највише ћемо се држати простора Републике Српске и (бивше) Републике Српске Крајине као и СР Југославије”. И то не само кроз филателију већ и нумизматику.

У том контексту треба схватити и Билтен који је посвећен “Првој аукцији...”. Једно филателистичко тржиште не може да егзистира без аукција.

З.С.

КОЛЕКЦИОНАР

Билтен Филателистичког друштва Бања Лука

БРОЈ 2 • ОКТОБАР / ДЕЦЕМБАР 1998. ГОДИНЕ • ЦИЈЕНА 15 YUD, 2.5 DM

БОЈКОТ СВЕТСКЕ ФИЛАТЕЛИСТИЧКЕ ИЗЛОЖБЕ LONDON 2000?

Светска филателистичка изложба LONDON 2000 треба да се одржи од 22. до 28. маја 2000. године у Лондону. Како ствари стоје може се догодити да на Светској изложби, која је под патронатом ФИП-е, учествују само домаћи филателисти што би био својеврстан преседан и брука. О чему се заправо ради?

Савез филателиста Немачке, као представник немачких филателиста, упутио је протесно писмо на адресу ФИП-е и ФЕПА (Светско и Европско удружење филателиста) због превисоких цена партиципације за излагачке паное и цена простора на којима ће се налазити трговачки штандови. Наиме, цена партиципације по једној изложбеној витрини је нешто више од 6 немачких марака. На ранијим светским изложбама одржаним у Европи као што су ITALIA '98, IBRA '99 или PHILEXFRANCE '99 (која се одржава у јуну), партиципација по витрини износила је испод 4 немачке марке. Према филателистичким фирмама и трговцима Организациони одбор Изложбе LONDON 2000 је био још немилосрднији. Чак и у односу на до сада најскупљу филателистичку изложбу цена закупа пословног простора је преко два пута већа.

Савез филателиста Немачке је конзensusом одлучио да филателистички комесари из ове земље неће учествовати на Изложби. Због тога у раду жирија неће учествовати представници ове земље. Сваком излагачу је остављена могућност да учествује на Изложби, али једино ако сам ступи у контакт са одбором Изложбе при чему Савез не преузима никакву одговорност за изложбене експонате и не учествује у трошковима излагача.

З. С.

БРИТАНСКО ФИЛАТЕЛИСТИЧКО УДРУЖЕЊЕ

Британско филателистичко удружење (British Philatelic Trust) је основано 1981. године са почетним фондом у износу од милион фунти. Ова сума је била добијена од вишка нето зараде на продаји блокова поводом филателистичке изложбе у Лондону 1980. године (први блок Велике Британије). На следећој Светској филателистичкој изложби Удружење је стекло нових 200.000 фунти. Данас фондови Удружења износе преко 3 милиона фунти. Ови фондови пре свега обухватају новац, злато и деонице Уједињеног Краљства.

У власништву Британског филателистичког удружења је Британски филателистички центар (British Philatelic Centre) у Лондону. Овај центар је и средиште Националног филателистичког удружења (National Philatelic Society - NPS) и Удружења филателистичких фирми (Philatelic Traders' Society - PTS). Центар располаже са потпуно орпемљеном собом за састанке и библиотеком, која је у валснштву NPS и представља једну од највећих библиотека ове врсте у Великој Британији.

Британско филателистичко удружење има статус добротворног друштва и његове смернице и циљеви су да промовише и ојача интересовање, пораст и проучавање филателије и историје поште као и сакупљање филателистичких објеката - марака, писама и слично. Годишњи приход Удружења износи око 130.000 фунти. Овај новац се усмерава у подржавање бројних филателистичких активности и манифестација. Удружење често истиче да је добротворна донација или неповратна помоћ добро дошла. Истиче се да без сталне финансијске помоћи приходи Удружења могу свести у реалне оквире, што ће смањити број филателистичких активности.

Филателистичке активности Удружења су: подршке које обухватају изложбене и сакупљачке области на националним изложбама, набавка књига и каталога филателистичког садржаја за јавне и школске библиотеке и филателистичке клубове, затим активности сакупљања марака унутар омладинских организација и болница; подршка почетницима путем снабдевања "паковања марака" (код нас познато под изразом 'масен-варе') и саветима. Удружење је такође активно у штампању књига филателистичког садржаја и до данас је објавило четири брошуре о различитим аспектима филателистичког сакупљања. У плану је да се знатно повећа број брошура. Треба споменути и одржавање филателистичких семинара.

У току 1994. године Британско филателистичко удружење је донело План развоја за период од 1994. до 2001. године. Он је био представљен Краљевској пошти са намером да ова институција обезбеди фондове потребне за реализацију Плана. Краљевска пошта је позитивно одговорила на План и уплатила је 140.000 фунти као почетни фонд у циљу стимулсања делатности Удружења.

Данас се сматра да је приметан напредак у развоју филателије у складу са циљевима плана. Ту треба споменути тесну сарадњу Удружења са NPS, PTS и Асоцијацијом британских филателистичких друштава (Association of British Philatelic Societies). Међутим, како истичу филателисти ове земље потребна је и додатна подршка ако се жели обухватити и дугорочни препород филателије у Британији.

Судећи према ценама партиципације за Светску филателистичку изложбу LONDON 2000 финансијска подршка је итекако потребна.

ФРАНЦУСКА ФИЛАТЕЛИСТИЧКА АКАДЕМИЈА

Француска филателистичка академија (L'Academie francaise de Philatelie) основана је 1929. године тајним гласањем ондашњих познатијих француских филателиста. Ригорозна процедура гласања остала је и до наших дана. Данас Академија има 38 редовних чланова, 21 дописног члана из Француске и 26 дописних чланова из иностранства, сви изабрани тајним гласањем.

Академија ове године слави 70 година постојања. То је прилика да се резимирају предходне године, али и да се сагледају даљи планови. За непознаваоца Академија може личити на скуп мање или више еминентних филателистичких стручњака чији је једини задатак да овековече своје удружење. Стварност је управо другачија.

Академија је активна у многим аспектима филателије. Њихови чланови учествују на изложбама највећег ранга као излагачи или чланови жирија. Раде на састављању каталога - енциклопедији француских марака. Први том, који обухвата издања од 1849 до 1853 је изашао, као и четири дела другог тома. Издавање књига са стручном филателистичком тематиком. Академија издаје тромесечни часопис "Документи филателије" (Documents philateliques) у којем чланови објављују своја запажања и открића везана за филателију и историју поште. Чланци дају разјашњења појединих филателистичких питања и недоумица, оживљавају полемике око још неутврђених података, предлажу нове правце у истраживању. Из овога јасно произилази и основни циљ Академије: омогућити филателистима што бољи увид у филателију и филателистичке објекте.

Поводом 70-годишњице свог постојања, а у сарадњи са другим филателистичким удружењима, Академија ради на издавњу речника филателистичких и поштанских речи и израза. Циљ овог речника је да се уведу, барме донекле, стандарди у филателистичком језику чиме ће се омогућити лакша размена филателистичких информација које потичу са различитих говорних подручја.

З. С.

МАРКЕ ЛИХТЕНШТАЈНА ВАН ОПТИЦАЈА

Кнежевина Лихтенштајн ограничила је важност својих поштанских марака: све марке издате до 1. јануара 1996. године моћи ће да се користе у поштанском саобраћају закључно са 31. децембром ове године.

Међутим, није Лихтенштајн једина европска држава, која намерава да ограничи важност својих марака. Немачка је донела сличан пропис, до краја 2001. године због увођења нове валуте Еура.

З. С.

Поводом 75-годишњице ПТТ музеја

ИСТОРИЈА НА ЈЕДНОМ МЕСТУ

ПТТ музеј Заједнице југословенских пошта, телеграфа и телефона обележио је 75. годину свог постојања.

Прве податке о прикупљању историјске ПТТ грађе у Србији налазимо у Решењу о подели поштанско-телеграфског одељења на одсеке у Министарству народне привреде још 1887. године.

Прве збирке овога одељења биле су књиге и поштанске марке. Годину дана касније, одредба о поштанским музеалијама проширује се на прикупљање поштанско-телеграфских предмета, што значи да се прве збирке ПТТ музеја формирају одмах иза европских музеја ове врсте (Берлин и Петроград 1872, Рим и Лисабон 1878, Будимпешта 1888. и Беч 1889. године).

Поштанска управа Србије је 1889. године покренула часопис "Поштанско-телеграфски весник" који је редовно излазио све до Првог светског рата. За поштанску историографију, покретање и редовно излагање овог месечног часописа посебно је важно јер се у њему региструју сви догађаји који се односе на организацију и функционисање поштанског, телеграфског, а потом и телефонског саобраћаја. Нарочито су занимљиви прикази Младена З. Радојковића, познатог аутора дела "Историја поште у Србији".

До Првог светског рата биле су формиране поштанско-телеграфска и филателистичка збирка.

На основу Уредбе о организацији Министарстава пошта и телеграфа 21. фебруара 1923. године донет је Правилник о саставу одељења, тако да је Статистичком одсеку општег одељења било одређено да се стара о музеју Министарстава. На основу овог прописа, 31. јула исте године, отворен је Поштанско-телеграфско-телефонски музеј и донет Правилник о његовом раду.

Да би се убрзао рад на прикупљању музејских експоната, 12. новембра 1940. године донет је нови Правилник о музеју, који је предвиђао, поред осталог, и проширивање делатности на све гране ПТТ службе, на научну систематизацију, разграничење збирки, издавање публикација, организовање предавања, сталних и повремених изложби, као и на подизање одговарајућих музејских кадрова.

Догађаји који су наступили са Другим светским ратом, онемогућили су реализацију ових нових концепција.

Стварањем Федеративне Народне Републике Југославије успостављен је нови однос према улози музеја уопште, па је половином 1950. године у Министарству пошта основан Реферат за историјско проучавање, сређивање и обраду историјског развоја пошта, телеграфа и телефона. Овим су створени услови за отварање нове

музејске поставке што је на свечан начин и урађено 14. јуна 1958. године у новоадаптираном простору.

Идејно решење ентеријера ПТТ музеја урадио је арх. Слободан Васиљевић из Београда. Музејска грађа у ПТТ музеју подељена је на пет самосталних одељења:

- поштанско одељење;
- одељење за телекомуникације;
- одељење за међународне ПТТ везе;
- одељење за поштанске марке и вредноснице и
- одељење синдикалне организованости ПТТ радника.

Експонати у поштанском одељењу односе се на историјски развој поште од најранијих дана са појавом писма и писмености.

У другом делу, изложени су експонати који се односе на поморски, речни, колски, железнички, аутомобилски и ваздушни саобраћај, као и средства за поштанску манипулацију ваге, ковчежићи, више типова поштанских сандучића, машина за жигосање поштанских пошиљака и друго.

У одељењу за телекомуникације изложени су експонати из телеграфског, телефонског и радио-телеграфског и радио-телефонског саобраћаја. Према средствима преноса вести на даљину, телеграфија се може поделити на три дела: на оптичку, акустичну и електричну телеграфију.

Од првог Беловог телефона из 1875. године, пошло је само осам година, тачније 14. марта 1883. године у Београду је обављен први телефонски разговор, а у Црној Гори 1897.

Документи у одељењу за међународне ПТТ везе говоре о приступању Србије и Црне Горе првим међународним везама и савезима. Прва телеграфска конференција одржана је 1865. године. Српски делегат на тој конференцији није био присутан, јер није био постигнут договор са Турском око улоге Србије у међународној телеграфији. Србија је Телеграфском савезу приступила 9. фебруара 1866. године.

Светски поштански савез основан је 1874. године, а на том скупу представник Србије је био Младен Радојковић. Црна Гора није имала представника на овом скупу, али се и она убраја међу осниваче. Предфилателистичка збирка ПТТ музеја привлачи пажњу својим експонатима писама и жигова са 48 поштанских станица колико их је било у периоду између 1840. и 1866. године. А филателистички део започиње збирком наших првих поштанских марака, али и богатим експонатима југословенских и иностраних поштанских марака са бројним документима из ове области.

Бројни документи и експонати, који су брижљиво сакупљани пуних 75 година, говоре о једној веома занимљивој ПТТ историји код нас, а делом и у свету.

ПРОГРАМ ИЗДАВАЊА ПРИГОДНИХ ПОШТАНСКИХ МАРАКА У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 1999. ГОДИНИ

ПРЕДЛАГАЧИ И МОТИВИ

На предлог ЈП ПТТ саобраћаја “Србија” и ДП “Југомарка” на дан 15. септембра, када је пре 125 година у Берну основан Светски поштански савез, биће пуштене у оптицај две марке.

Десета југословенска филателистичка изложба - ЈУФИЗ X, биће обележена пригодним блоком на предлог Савеза филателиста Југославије. Блок ће бити пуштен у оптицај на дан отварања Изложбе - 27. септембар. Као мотив на блоку биће приказане медаље освојене на филателистичким изложбама, као и најзначајније марке и писма Србије и Црне Горе.

На маркама традиционалног издања “Радост Европе” биће приказана деца Југославије и деца света у националним костимима својих земаља.

На дан 15. октобра навршава се 150 година од смрти Фредерика Шопена (1810-1849). Тим поводом, а на предлог Музиколошког института САНУ и ЈП ПТТ саобраћаја “Србија”, појавиће се пригодна марка.

Велики број светских поштанских управа обележава долазак 2000. године издавањем пригодних поштанских марака. На предлог ДП “Југомарке” пустиће се у оптицај 2. новембра карнет са шест пригодних марака и блоком. Мотиви марака ће бити узети из периода првог миленијума (до 1001. године).

На маркама под традиционалним називом “Музејски експонати” предвиђени су хомолски мотиви: испирање злата, инструменти којима се оно врши, као и народне ношње тог краја. мотиви ће бити одабрани у сарадњи са РЈ ПТТ саобраћаја “Пожаревац”. Серија излази 18. новембра. Очекује се да и промоција серије буде одржана у Пожаревцу.

На предлог САНУ, ове године ће на маркама под називом “Уметност” бити приказани мотиви из манастира Поганово.

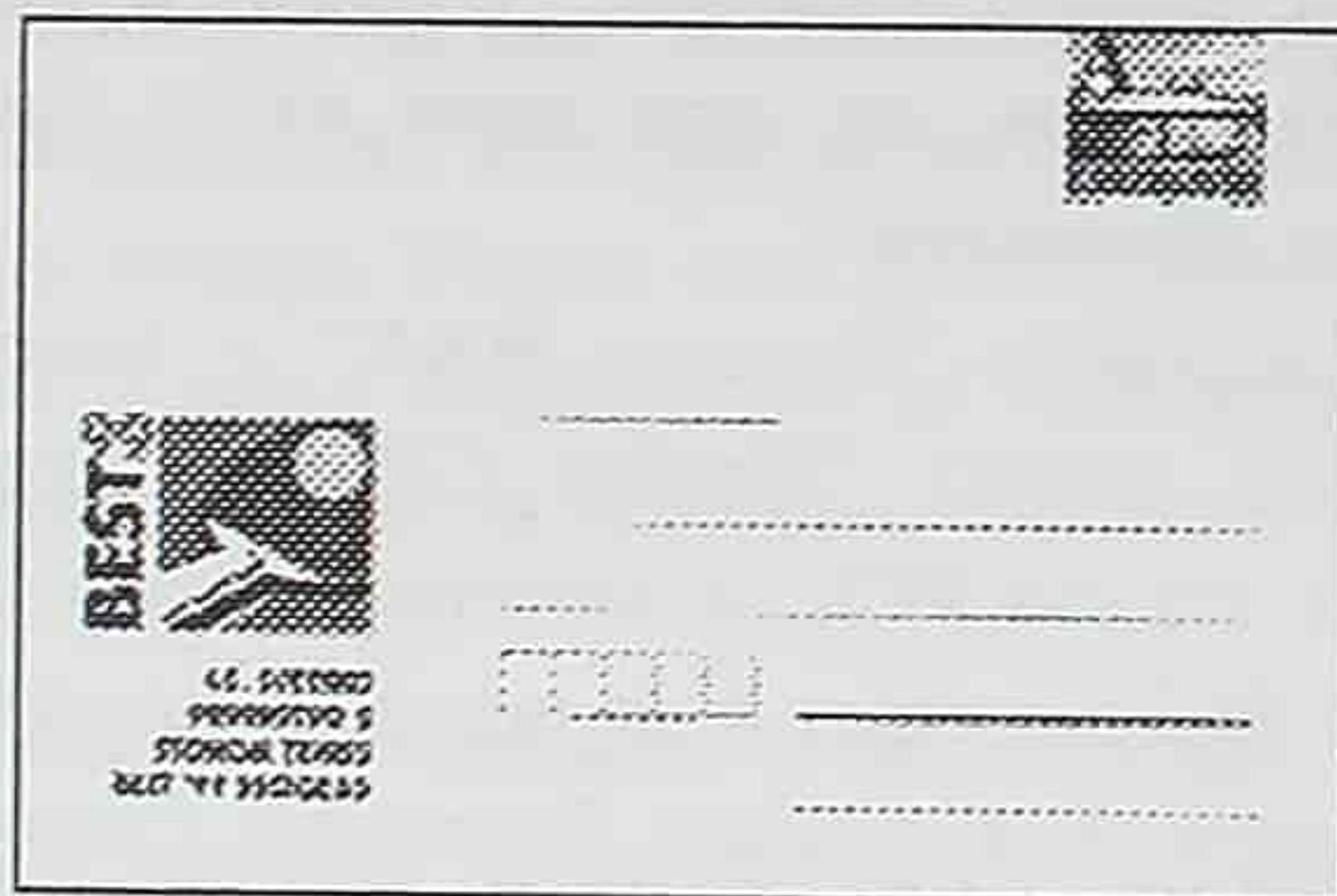
З.С.

КОЈА ЈЕ МАРКА НАЈЛЕПША

По избору читалаца дневног листа “Политика” за нашу најлепшу марку у 1998. године проглашен је блок издат крајем августа прошле године поводом освајања златне медање кошаркаша на Светском првенству у Атини. Другопласирана је репродукција “Кићење невесте” из серије “Народни обичаји” а на трећем месту се нашла марка “Хиландар - поглед из архондарикона” посвећена јубилеју ове српске светиње. Аутор све три марке је Радомир Бојанић.

Читаоци часописа "Енигма" за нашу најлепшу марку у прошлој години изабрали су марку од пет динара из серије посвећене Хиландару (са "црним бројкама"). Друго место је заузела марка номинале 1,50 динара са мотивом кобиле и ждребета из серије "Фауна" док је треће место припало блоку посвећен кошаркашима. Формиран је и посебан жири од људи који се аквино баве или су на неки други начин везани за филателију. Овај жири је за најлепшу марку прогласио репродукцију "Кићење невесте", друго место је поново заузела марка са мотивом кобиле и ждребета док треће место деле карнет железнице мирка поводом 50 година Савеза филателиста Србије.

3. С.

НОВЕ ЦЕЛИНЕ

З аједница југословенских пошта, телеграфа и телефона је поводом планираног, али због агресорског напада на нашу земљу одложеног, 45. светског првенства у стоном тенису - BEST '99 издала пригодну поштанску целину. У питању је коверат са уштампаном "А" марком на којој је као мотив представљена новоизграђена хала "Београдска арена" у Новом Београду; у којој је требало да се одржи првенство. У доњем десном углу приказан је знак првенства и текст "Првенство у стоном тенису, BEST '99 Београд" ћириличним писмом.

Аутор ликовног решења ове целине је Радомир Бојанић, академски сликар из Београда. Штапање је извршено у штампарији "Младост" у Ђуприји у тиражу од 500.000 комада. Писмо је намењено за унутрашњи поштански саобраћај и може се користити без доплате франкатуре уколико је у оквиру прве стопе тежине (до 20 грама).

Током агресије на нашу земљу појавила се дописница без ознаке номинале за потребе припадника војске Југославије. Уместо поштанске марке користи се жиг војне поште на основу којег дописница стиже до адресанта редовном поштом. Због тога она се може сматрати филателистичком целином јер је намењена за унутрашњи поштански саобраћај (видети последњу страницу).

3. С.

Иван Тангл, Нови Сад

ПРЕСТАНАК УПОТРЕБЕ МАРАКА СА НАЗИВОМ РЕПУБЛИКА СРПСКА КРАЈИНА

У више текстова о поштанском саобраћају у РС Крајини објављеним у овом и другим филателистичким гласилима, изнета су међусобно искључива мишљења о “проблематици” назива (имена) РСК-СБО. Добио сам од стране колега који се баве овом облашћу примедбе да сам у једном прилогу (Fila Hobby бр. 2/97) нетачно навео како су марке са називом РЕПУБЛИКА СРПСКА КРАЈИНА престале да важе почетком марта 1997. године. Наводно, “познато је да су те марке престале да важе последњег дана фебруара, од када важи назив Сремско-барањска област (СБО), јер за то постоје и документи”.

У међувремену су се појавили “Каталог М&Б” у Београду, затим и четврто издање британског каталога марака “Stanley Gibbson” који обрађује балканске земље, где су евидентирана издања РСК, и коначно извршена је и каталогизација у Михелу. Интерес за марке РСК, а тиме и за писма је порастао, па стога желим да о теми престанка важења марака са називом Република Српска Крајина (РСК) изнесем своја сазнања у уверењу да ће сакупљачима ове области користити.

Одлуком владе РСК, под ингеренцијом Министарстава саобраћаја и везе у Книну, формирана су два јавна предузећа ПТТ саобраћаја, и то 15. 10. 1991. године ЈП “Крајина” у Книну које обухвата западна подручја (далматинско залеђе, Лика, Банија и Кордун, западна Славонија) и 1. јануара 1992. године ЈП “СО Славонија, Барања и Западни Срем” у Вуковару. Ова два предузећа су пословала равноправно, свако на својој територији. Након губитка западних територија, појам Републике Српске Крајине сведен је на подунавску регију - бивши УНПРОФОР-ов сектор за исток. Према Ердутском споразуму ова територија доспева под власт Прелазне Управе УН за (регион) Источну Славонију (Барању и Западни Срем) - скраћено УНТАЕС, до коначне реинтеграције у Републику Хрватску, а под административним називом Сремско-Барањаска област.

Спор око коришћења назива РСК траје дакле од почетка 1996. године, када је вршен притасак са више страна на Вуковар, да се престане са коришћењем назива РС Крајина свугде, па и на поштанским маркама, а уведе у употребу назив СБО. Преговори вођени у то време на релацији ХПТ - ПТТ Вуковар уз помоћ УНТАЕС-а резултирали су успоставом поштанског саобраћаја према Хрватској 10. маја 1996. али без коришћења поштанских марака. У саобраћају се обострано користе жигови о плаћеној поштарини - за крајинску страну посебно урађени са амблемом УН (илустрација на крају текста) уз редован поштански жиг, а наплаћује важећа тарифа за писма прве стопе за међународни (!) саобраћај од 2,50 динара.

Дакле, постоје само обична писма, разгледнице и дописнице. Ипак је крајем 1996. решено у Вуковару да се осим већ предвиђених пригодних издања ("100 година модерних Олимпијских игара", "М. Миланковић, "Божић/Нова година", "Фауна - кућни љубимци) припреме и редовне макре.

Намера је била да се искористе постојеће количине марака које би биле прештампане, уз одабир пригодних вредности. Знало се да постоје довољне количине марака из 1993. године - марка без ознаке вредности са словом "Р" за препоручене пошиљке (мада су разматране и друге франко марке). Расписом бр жж-54/97 од 21. јануара 1997. године ПТТ Вуковар налаже да се "Р" марка повуче до 1. фебруара 1997., чиме се желело да се из свих пошта на терену сакупе цели шалтерски табаци, ради прештампавања. Ова је одлука, међутим, различито интерпретирана, па је добар део поштанских службеника сматрао да се дотична марка *потпуно повлачи из употребе, што није била намера*. Поред тога што су поштански службеници вратили све количине ове марке у депо, *одбијали су да третирају ову марку као важећу за франкирање, што је чини ретком на писмима, нарочито из мањих пошта, након 1. фебруара 1997. године.*

Коначно, прештампавање је обављено у штампарији "Папирни месец" у Новом Саду. Након више проба усвојена је варијанта са троредним претиском који у горњем реду има низ од шест слова X висине 2мм преко речи РЕПУБЛИКА, у средњем (подебљаном) реду висине око 2.7мм су два слова X за поништавање R-а и нова бројчана вредност, а у доњем низ од осам слова X висине 2мм преко назива СРПСКА КРАЈИНА. Претисак релативно једноставне форме изведен је типошtamпом, како би се обесхрабрили евентуални покушаји фалсификовања, а оригинални клише је уништен. Овакав клише је коришћен приликом прештампавања табака редом свих вредности серије за први трећи ред претиска, док је у средњем реду само мењана вредност сем код четврте марке серије, где је читав средњи ред изостављен. Код пете марке у серији је у деветом реду у табаку средњи ред клишеа XX 1,00 померен навише за 2 мм, чиме је размак другог и трећег реда претиска повећан са 4,5мм на 6,5 мм.

Серију нових франко марака чини 10 вредности рачунајући и "нову" Р-марку без номинале (вредне 0,90 динара). Истовремено, настављено је са издањем марака са темом цркава, али у форми марака са доплатним вишком (0,50 динара у корист фонда за изградњу православне цркве у Илоку). На овим новошtamпаним маркама (серија од 3 вредности) налази се навиз Сремско-Барањска Област, и амбелм УН.

У одлуци број 10-162/97 од 10. фебруара 1997. године, каже се да **закључно са 1. мартom 1997.** престаје употреба свих марака са називом Република Српска Крајина. Наведено је још да ове марке *треба вратити у року од седам дана*, а надаље ће се користити само прештампане марке, као и марке са доплатним вишком и називом СБО које ће бити испоручене. Обе ове серије су званично изашле 12. феб-

руара 1997. године, свих 13 марака је побројано и описано у одлуци, а вредности су им тако одабране да се уклапају у јединствени низ од тринаест вредности, почев од 0,10 динара закључно са 20,00 динара.

Међутим, све ове датуме ваља узети са резервом! Пођимо редом.

Из текста одлуке види се да поменути датум **1. март 1997.** (падао је у суботу) није уопште споран, а имплицитно следи да би од понедељка, 3. марта, биле у употреби само нове марке. Током следеће седмице, 3-8. марта, поште су биле дужне да депоу врате преостале РСК марке. Међутим, поште су вратиле депоу марке РСК још током фебруара, задржавши тек незнатне количине. С друге стране одуговлачило се са дистрибуцијом нових марака. Премда је серија марака са доплатним вишком приватним каналима доспела на филателистичко тржиште Београда почетком фебруара, нити је било у продаји нигде на шалтерима пошта СБО, све до **22. фебруара 1997.**, од када су марке први пут у промету у пошти у Вуковару.

Са дистрибуцијом прештампаних марака каснило се још више, мада су први дан стављене у промет у суботу **15. фебруара**. Одвајање марака за слање депоу РЈ ПТТ саобраћаја "Барања" у Бели Манастир, па затим дистрибуција свим поштама у обе РЈ - "Барања" и "Вуковар", потрајали су наредне две-три седмице. Када је одлука ступила на снагу, добар број мањих пошта није још био снабдевен новим маркама. Користиле су се заостале марке, најчешће мањих номиналних вредности, а било је и пошта које нису располагале баш никаквим маркама.

Дакле, у првој декади марта фактички су у употреби марке са све три варијанте назива територије: РСК, са прештампаним РСК и са СБО! На одређено закашњење у дистрибуцији вредносних поштиљки (писама) тих дана утицао је и пропис уведен почетком марта према којем вредносне поштиљке подлежу царинском надзору у саобраћају према Југославији и Републици Српској. Због несналажења ПТТ управа вредносна писма су лежала и по неколико дана, као на пример у Вуковару. Строго се дакле не може рећи, али моја процена је да би тек 12. или 13. март могао бити сматран за крајњи рок употребе РСК марака.

Ово су разлози да се обрати пажња на писма са мешаном франкатуром од две или чак три врсте марака. При овоме, наравно треба бити опрезан јер су могућа писма која су накнадно "монтирана". У оваквим случајевима, када постоји опревдана сумња, треба потражити помоћ стручњака.

Након појаве нових издања, било да је назив РСК прештампан, или са називом СБО, марке **никад нису** замениле коришћење жига УНТАЕС у саобраћају, нити су писма према одредиштима у Хрватској било када (уз неколико изузетака, и то само случајно и захваљујући непажњи цензора у ХПТ-у) путовала са крајинским поштанским маркама. За то су служила редовна тзв. УНТАЕС оуснам јаји хе већ речено.

Једна дилема се појавила у пракси и остала је неразрешена све до 17. маја, када се завршава поглавње поштанског саобраћаја РСК/СБО - како третирати у сао-

браћају целине где на уштампаним маркама стоји назив Република Српска Крајина? У питању су коверти са уштампаном А-марком из 1995. године, који углавном није коришћен у промету, али и дописница са А-марком из новембра 1996. године Целине у поменутој одлуци *уопште нису наведене(!)*, а у пракси су имале врло различите третмане. У појединим случајевима номиналну вредност ($A = 0,30$ динара) урачунавала се у тарифу, у другим није урачунавата или је жигосана, док су их трећи сасвим игнорисали, сматрајући да више нису у употреби. У појединим случајевима тражено је да се преко уштампане марке налепи нова вредност. Дакле, обрађиване су од случаја до случаја, већ према искуству или нахођењу поштанског радника у пошти.

Изглед штамбиља о плаћеној поштарини

Зоран Бошковић

КАТЕГОРИЗАЦИЈА И ВРЕДНОВАЊЕ ПИСАМА КРАЈИНЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Писма Крајине и Републике Српске још увек немају одговарајући третман у приватним каталозима. У огласно-информативном листу "ФИЛАБЕРЗА" број 19 у тексту: Писмо - прави симбол поштанског саобраћаја и филателије, започета је прича о значају и вредновању писама као изузетних објеката сакупљања и излагања на изложбама. Коверат за писма у данашњој форми измишљен је још у другој половини XVIII века, око сто година касније од поштанског жига и осамдесетак година пре појаве првих поштанских марака. Са овако дугом традицијом свакако да писма заслужују много више пажње и детаљније проучавање.

Сва писма Крајине и Републике Српске можемо посматрати кроз 10 категорија које су овде представљене римским бројевима и дате су описно.

Република Српска Крајина

I категорија:

а) писма са територије Крајине која су франкирана маркама Југославије од 1991.г. до појаве првих редовних марака и каснија све до појаве "А" и "Р" марака Крајине (22.11.93).

б) писма из периода 1991-1994.г. са руком писаном или штамбиљом удареном поруком: "Поштарина плаћена код поште" или "PORT PAYE" или "TAXE PER-CUE" и слично.

Види: Филателиста бр.219/220, ст.50-57.

II категорија:

а) Писма са маркама прве редовне серије.

б) писма са маркама друге редовне серије изузев "А" марке која спада у категорију VII.

ц) писма са маркама шесте редовне серије - издање од 28.06.1995.г.

III категорија:

а) писма са маракама книнског провизорија "осмице" (мај-август 1993.г.).

б) писма са маркама вуковарског помоћног издања (новембар - децембар 1994. изузев марке "д/А" која спада у категорију VII.

Види: Филателиста бр.215/216, ст.13-14.

ц) Писма са маркама другог вуковарског помоћног издања (иксерице) и то вредности од 5, 10 и 20 динара

IV категорија:

а) писма са маркама мешане франкатуре Крајине и Југославије до краја 1993.г.

V категорија:

а) писма са редовним маркама у унутрашњем саобраћају, изузев оних из категорије VII.

б) писма са пригодним маркама у унутрашњем саобраћају.

VI категорија:

а) писма са редовним маркама у међународном саобраћају.

б) писма са пригодним маркама у међународном саобраћају.

VII категорија:

а) обична и стандардна писма (редовне А и Р марке) као и друге одговарајуће номинале за обична и препоручена писма.

б) писма без поштанских марака - са машинским жигом или компјутерском налепницом.

VIII категорија:

а) писма упућена у Крајину из иностранства или Југославије а враћена због ратних и других околности (руком уписано или штамбиљом ударено: “Одредишна пошта не ради”, “Прекид саобраћаја” и слично.

Види: Филателиста бр.219/220, ст.50-57.

IX категорија:

а) писма приспела путем хуманитарних организација, АДРА, Црвени Крст, Добротвор и друга.

Види: Филателиста бр.229/230, ст.40-47.

б) писма војних јединица стационираних у Крајини.

Види: Филателиста бр.213/214, ст.16-20.

ц) писма са штамбиљом УНТАЕС-а од 11.05.1996.г. до маја 1997.г.

X категорија:

а) писма са неком посебношћу - марке другог зупчања, боје, типичне и случајне грешке и друго.

Види: Филателиста бр.234/235, ст.41-46.

Република Српска

I категорија:

а) писма са територије Републике Српске франкирана маркама Југославије (од априла 1992.г.) до појаве бањалучког провизорија и даље све до појаве “А” марака Републике Српске (август 1993.г.).

б) писма из периода 1992-1994.г. са руком писаном или штамбиљом удареном поруком: “Поштарина плаћена код поште” или “PORT PAYE” или “TAXE PER-CUE” и др.

Види: Филателиста бр. 217/218, СТ.44-50.

II категорија:

а) писма са маркама бањалучког провизорија (изузев марке 30/3 динара, кат.бр.2Ц Бошковић, ПОДСЕТНИК, 1996.).

б) писма са маркама прве редовне серије

ц) писма са маркама друге редовне серије

III категорија:

а) писма са марком 30/3 дин. бањалучког провизорија, ако су из 1992.г.

б) писма са маркама референдума (јуни-јули 1993.г.)

Види у Филателиста бр.231/232, ст.55-58.

IV категорија:

а) писма са маракама мешане франкатуре Републике Српске и Југославије

б) писма после 24-тог децембра 1998. са маркама у динарима и конвертибилним

маркама

V категорија:

а) писма са редовним маркама у унутрашњем саобраћају изузев оних која спадају у категорију VII.

б) писма са пригодним маркама у унутрашњем саобраћају.

ц) писма са маркама локалног издања Добој (јули - август 1994.г.).

Види: Филателиста бр.225/226, ст.49-51.

VI категорија:

а) писма са редовним маркама у међународном саобраћају.

б) писма са пригодним маркама у међународном саобраћају.

VII категорија:

а) обична и стандардна писма (редовне А и Р марке) као и друге стандардне номинале за обична и препоручена писма.

б) писма без поштанских марака - са машинским жигом или компјутерском налепницом.

VIII категорија:

а) писма упућена у Републику Српску из иностранства или Југославије а враћена због ратних и других околности (руком уписано или штамбиљом ударено: "Одредишна пошта не ради", "Прекид саобраћаја", "Ратна зона" и слично.

Види: Филателиста бр.217/218, ст.44-50.

IX категорија:

а) писма приспела путем хуманитарних организација, АДРА, Црвени Крст, Добротвор и друга. Види: Филателиста бр.229/230, ст.40-47.

б) писма војних јединица стационираних у Републици Српској.

X категорија:

а) писма са неком посебношћу - марке другог зупчање, боје, ознака цртача, типичне и случајне грешке.

Види: Филателиста бр. 233, ст.25-31.

ТЕРИТОРИЈАЛНА ПОДЕЛА КРАЈИНЕ:

А. Западна Крајина (Книн) од марта 1991 до 5-16.08.1995.г

Б. Источна Крајина - Сремско барањска област (Вуковар) од 1991 до 17.05.1997.г.

Разлика у вредновању писама постоји и према географским одликама. Држава Крајина је за време свог краткотрајног постојања била подељена на две неповезане целине. Прва је западна Крајина која је захватала следеће области: Северна Далмација, Лика, Кордун, Банија и део западне Славоније чији је административни центар био Книн све до хрватске агресије (5-16.08. 1995.г) када престаје на овом прос-

тору постојање српске државе. Источни део са административним центром у Вуковару који се од Ердутског споразума зове Сремско барањска област постојала је као српска држава до 17.05.1997.г од када је реинтегрисана у Републику Хрватску.

Мање изражена али слична подела постоји и у Републици Српској због честих прекида коридора код Брчког, те је по питању поштанског саобраћаја долазило до неких особености ових делова. Треба напоменути да је у ратним годинама 1992-1995.г. у малом броју пошта било писама, марака и пратеће манипулације, да се појавом "А и Р" марака знатно умањио број осталих писама а са увођењем компјутерских налепница он се и дан данас смањује. Година 1993. је у сваком случају посебна година и за Републику Српску и за Крајину због честих промена вредности званичне валуте која је све време пратила инфлаторна кретања матице Србије и Црне Горе. Познавање "тарифа" и њихово строго придржавање дају прави смисао сакупљању и истраживању овог јединственог подручја.

ТЕРИТОРИЈАЛНА ПОДЕЛА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ:

А. Бањалучка регија (територија западно од Брчког)

Б. Источна Босна, Подриње и Херцеговина

Треба разликовати и појмове домаћег и међународног саобраћаја. Домаћи саобраћај обухватао је поред наведених држава и Југославију, односно територију Србије и Црне Горе. Због непризнавања Крајине и Републике Српске од стране Међународног поштанског савеза писма која су путовала у иностранство имају одређену тежину, посебно она из периода крај 1992. до краја 1995. године које на себи носе неки доказ о доласку на инострано одредиште. Могу се вредновати до 30% више.

Посебна поштанска манипулација утиче на вредност писма. Већина обичних и препоручених писама спадају као што смо навели у категорију VII, али ако је руковање писмом (вредносно, хитно, са повратницом и др.) у домаћем или међународном саобраћају добија на вредности до 30%.

Жигови на писмима утичу на цену у случају када је њихова манипулација била из неких разлога ограничена или ако су мењани називи места што се често догађало у Крајини и у Републици Српској. Жигови мање познатих места могу незнатно да утичу на цену писма. Писма са фалсификованим жиговима немају вредност.

Потребно је још у овом тексту рећи како треба да изгледа писмо које задовољава сакупљачке и излагачке жеље. Писмо мора бити исправно фланкирано, цело, правилно отворено, са читавим угловима и читљивим жиговима. Марке на писмима морају бити целе, жигосане и јасних боја. Свака неправилност у односу на горе наведено умањује вредност писма.

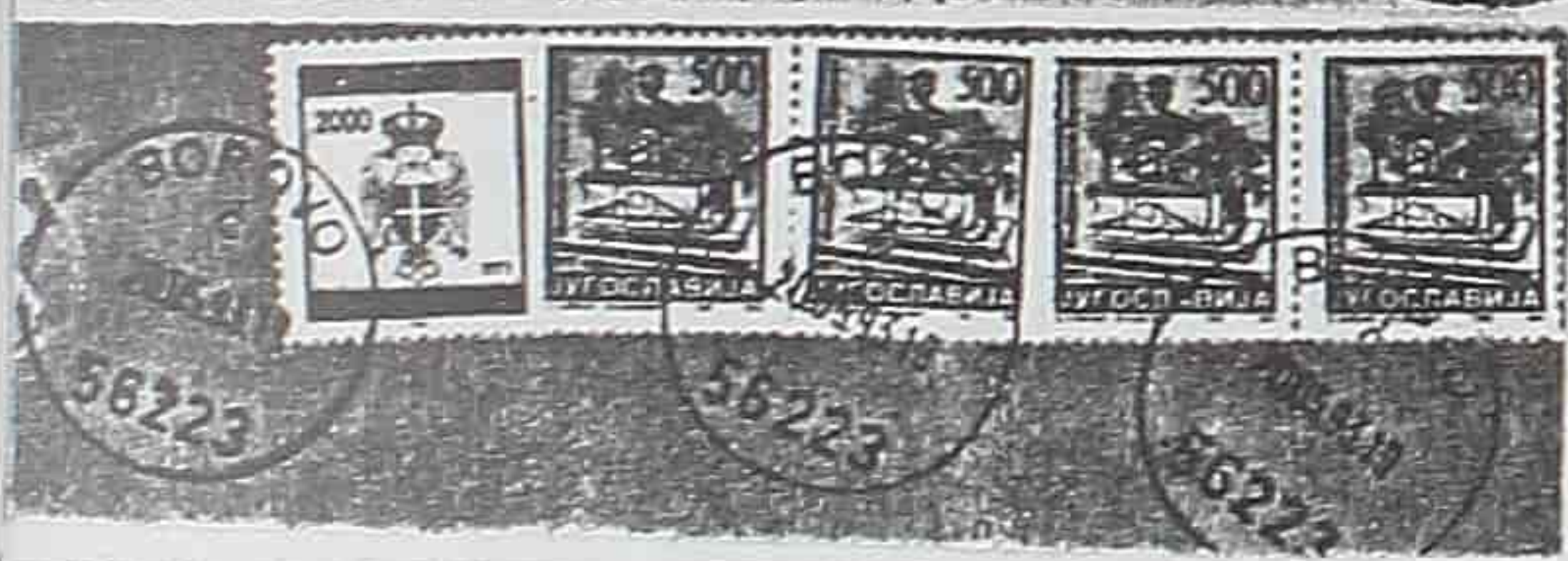
Све цене у табеларном приказу су у немачким маркама.

категорија	РЕПУБЛИКА СРПСКА КРАЈИНА		РЕПУБЛИКА СРПСКА	
	А	Б	А	Б
I	а) 30-40 б) 15-20	20-30 10-15	15-30 5-10	10-25 5-10
II	а) 35-50 б) 30-40 в) 40-60	25-35 15-25 60-100	25-40 20-30	30-50 15-25
III	а) 60-200 б)	40-120	80-100 60-100	100-150
IV	а) 40-60	30-40	30-50	30-50
V	а) 10-15 б) 15-25 в)	2-5 5-15	5-15 10-20 до 15	5-10 10-20
VI	а) 15-20 б) 20-40	5-10 10-20	10-20 20-30	10-20 20-30
VII	а) до 8 б) до 5	до 5 до 3	до 5 до 5	до 5 до 5
VIII	30-50	15-25	25-40	25-50
IX	а) 20-40 б) 10-30 в)	20-40 10-30 5-10	10-40 20-40	10-40 20-40

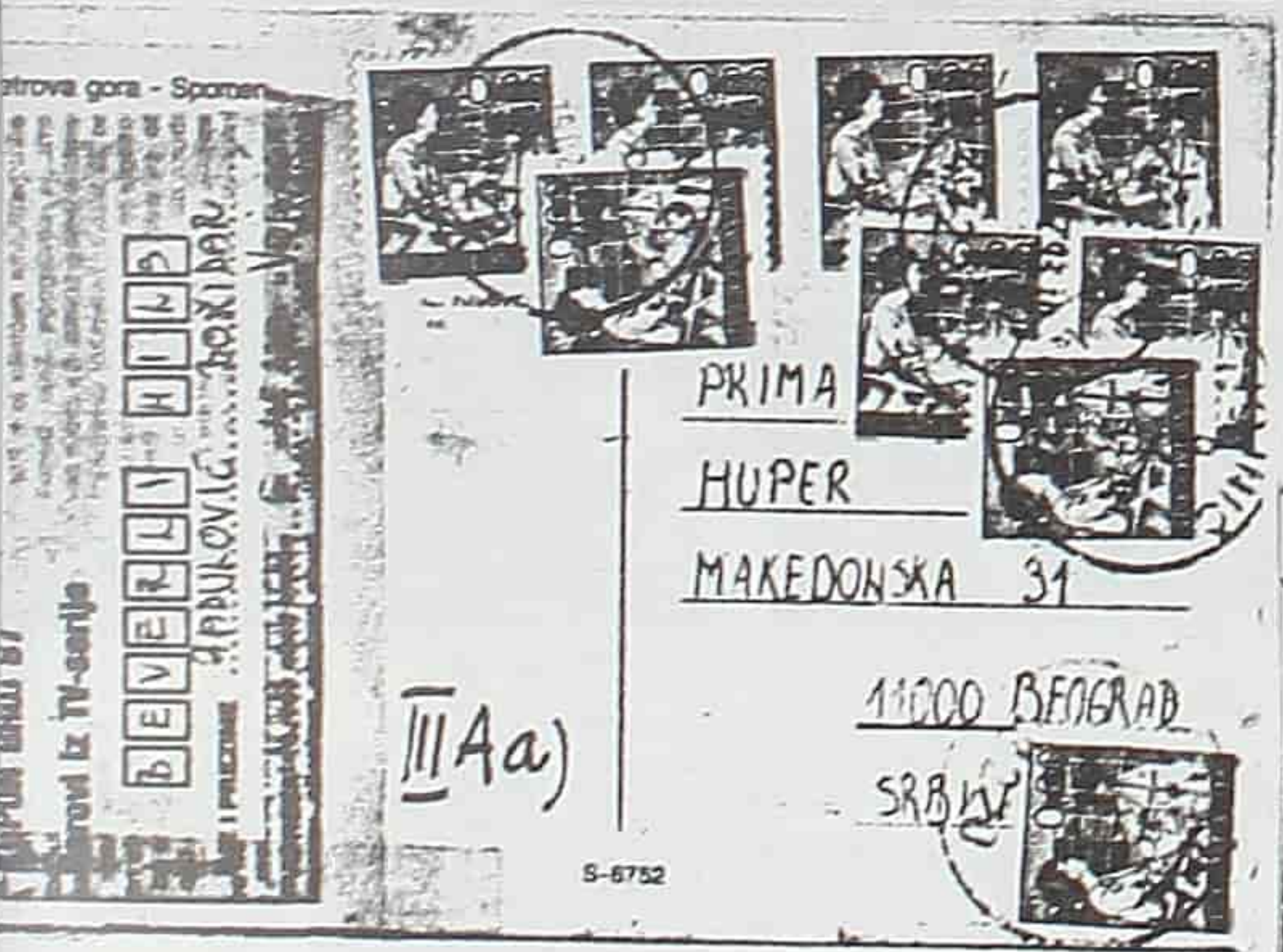
Председништво Савеза филателиста Југославије је 28. септембра 1998. године именовало Зорана Бошковића (аутора претходног чланка) за атестатора приправника филателистичких подручја Републике Српске и Републике Српске Крајине у трајању од две године. За ментора је одређен др Јован Величковић.

IIAc)

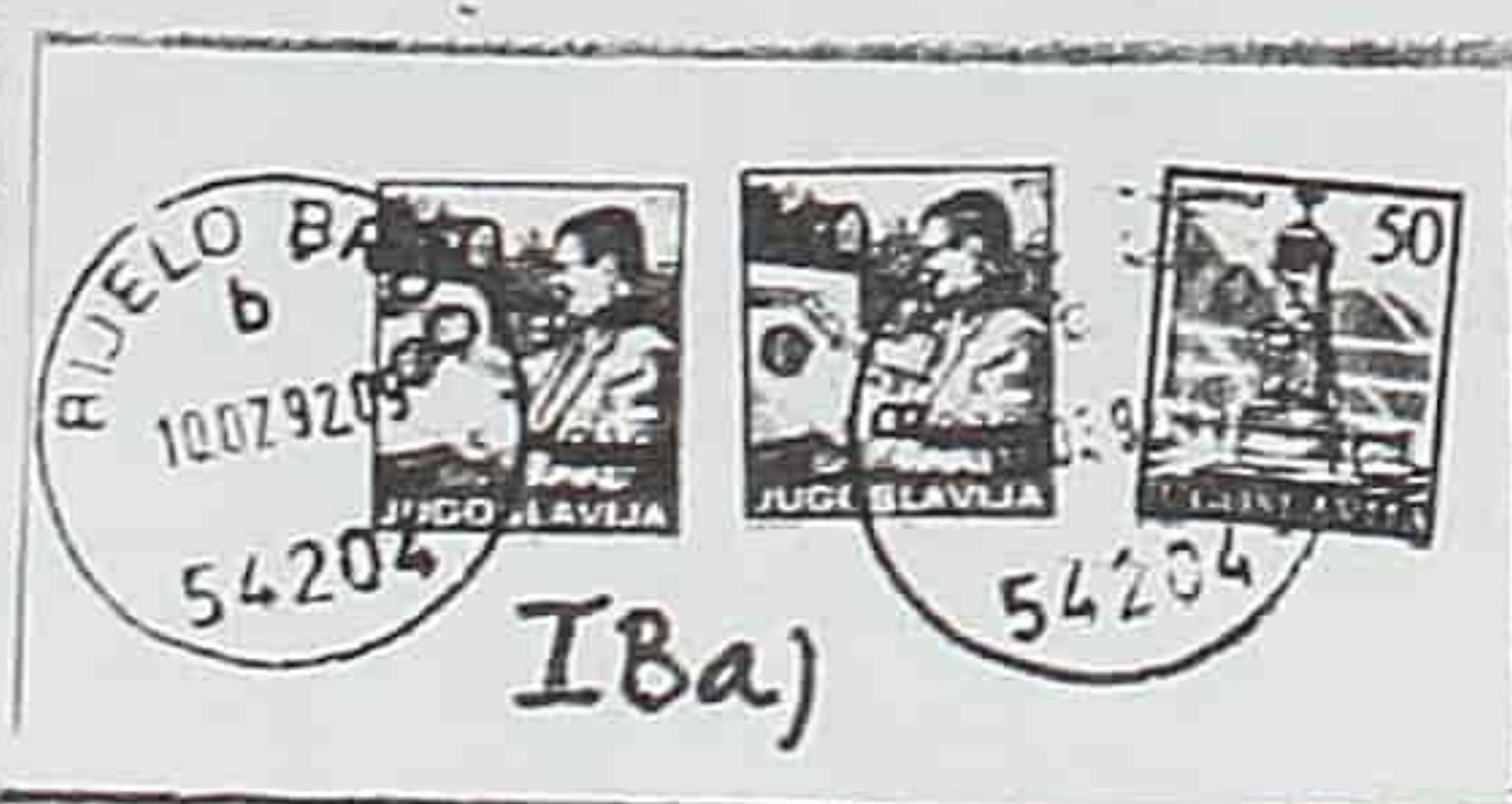

IVBa)

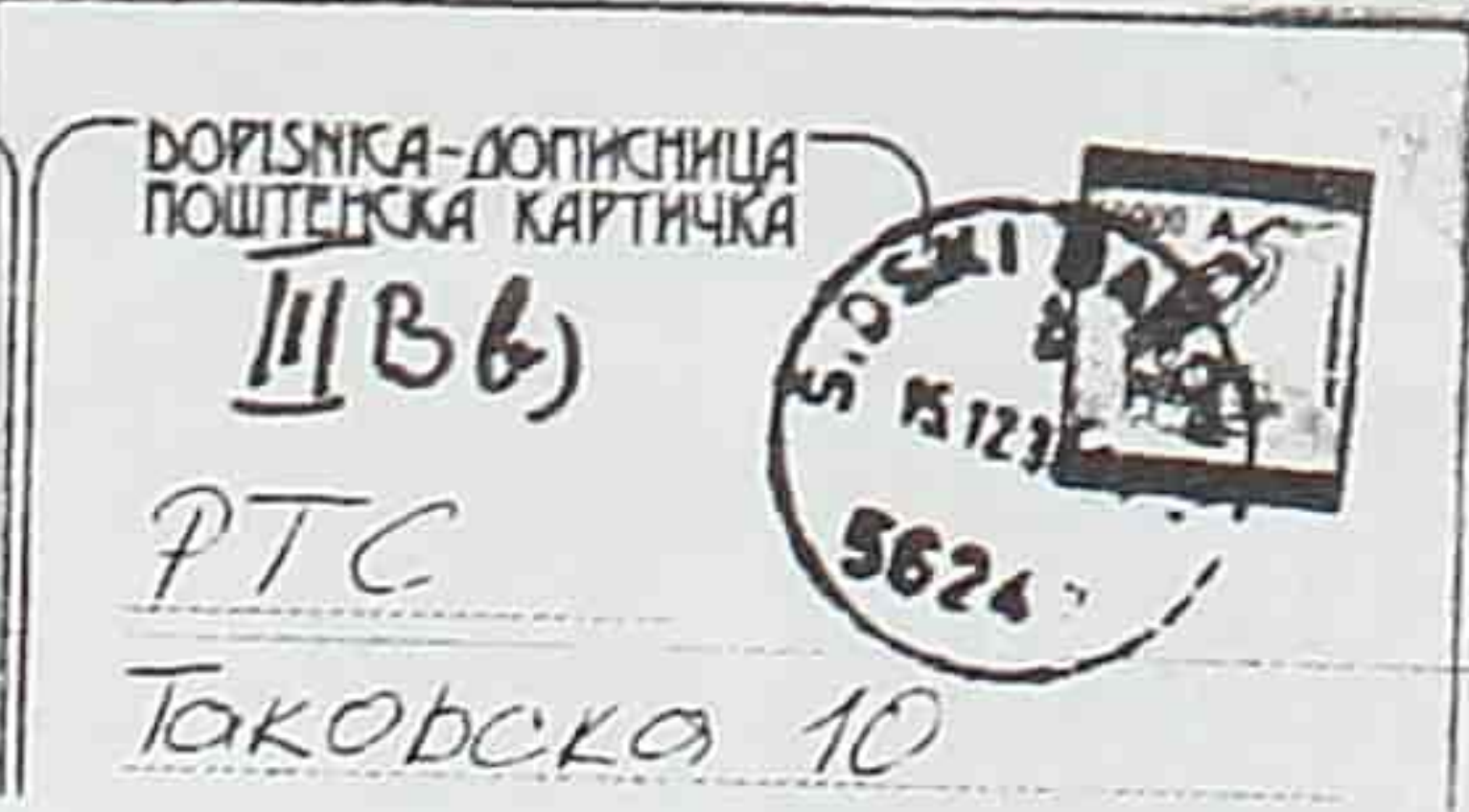

IIIAa)

11000 BEOGRAD
SRBIV

IBa)

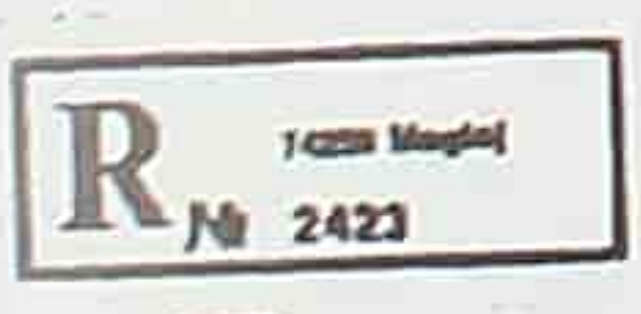

IIIBb)

Takovska 10

PRIMA
ČOLAKOVA ULICA
ODREDAJNA POSTA
UL. H. DRAŽIĆA 24 A.

VIIBa)

54333 BOLMAN

74250 Maglej

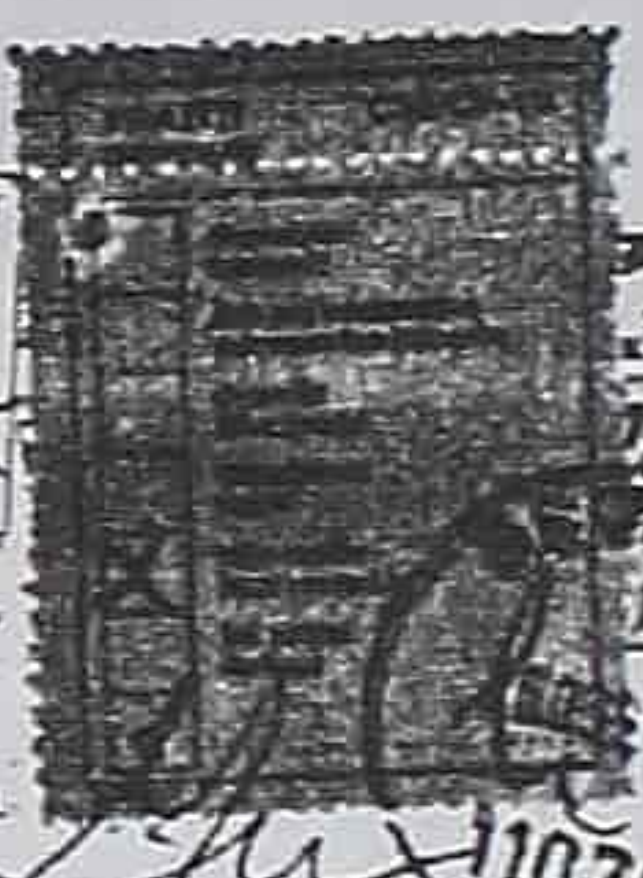
VIIBa)

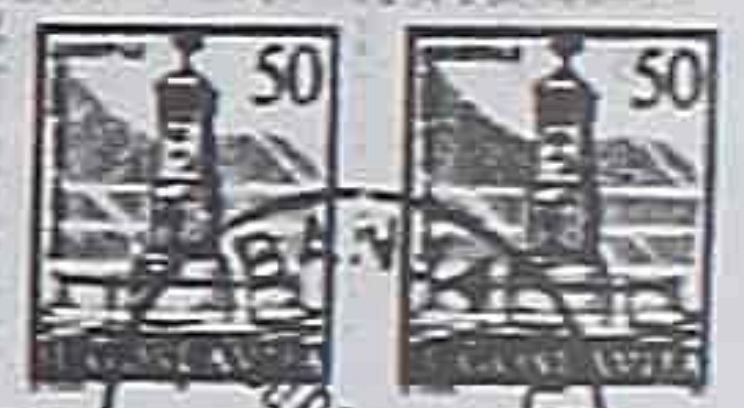
VIIAa)

978

IAa)

N. ANDELKOVIC

III BOLEVAR 56/32

R 78334 Sarajica
No 3396

NOVI BEGRAD

JUGOSLAVIJA

DOPISNICA - DOBRO
POLITENSKA KARTIČKA
IAG) 16 693 7
SARAJEVO 7840
PRIMA

Ulica li.

IAa)

78334 SARAJICA

ВРЕДНОСНО ПИСМО 1

VB6)

T-9022

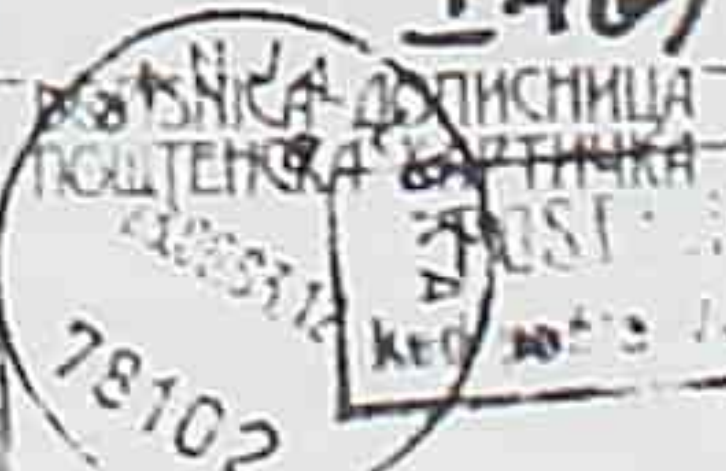
V Novo Sarajevo
No 1292

Буклет Зоран

IAG) 15000

PREZIME
IME
ADRESA
BANKA
BINA

РЕДАКЦИЈА "HUPER"

VB6)

75400

R 78101 SARAJICA
LUKA C
No 3729

12-04-70 888 JUGOSLAVIJA
11:34:21
78101 PTT

РЕДАКЦИЈА II Ba)

KOSMAJAC

Никита

Реста Мокро

IXBa)

IXBa)

29 За Сивашицу

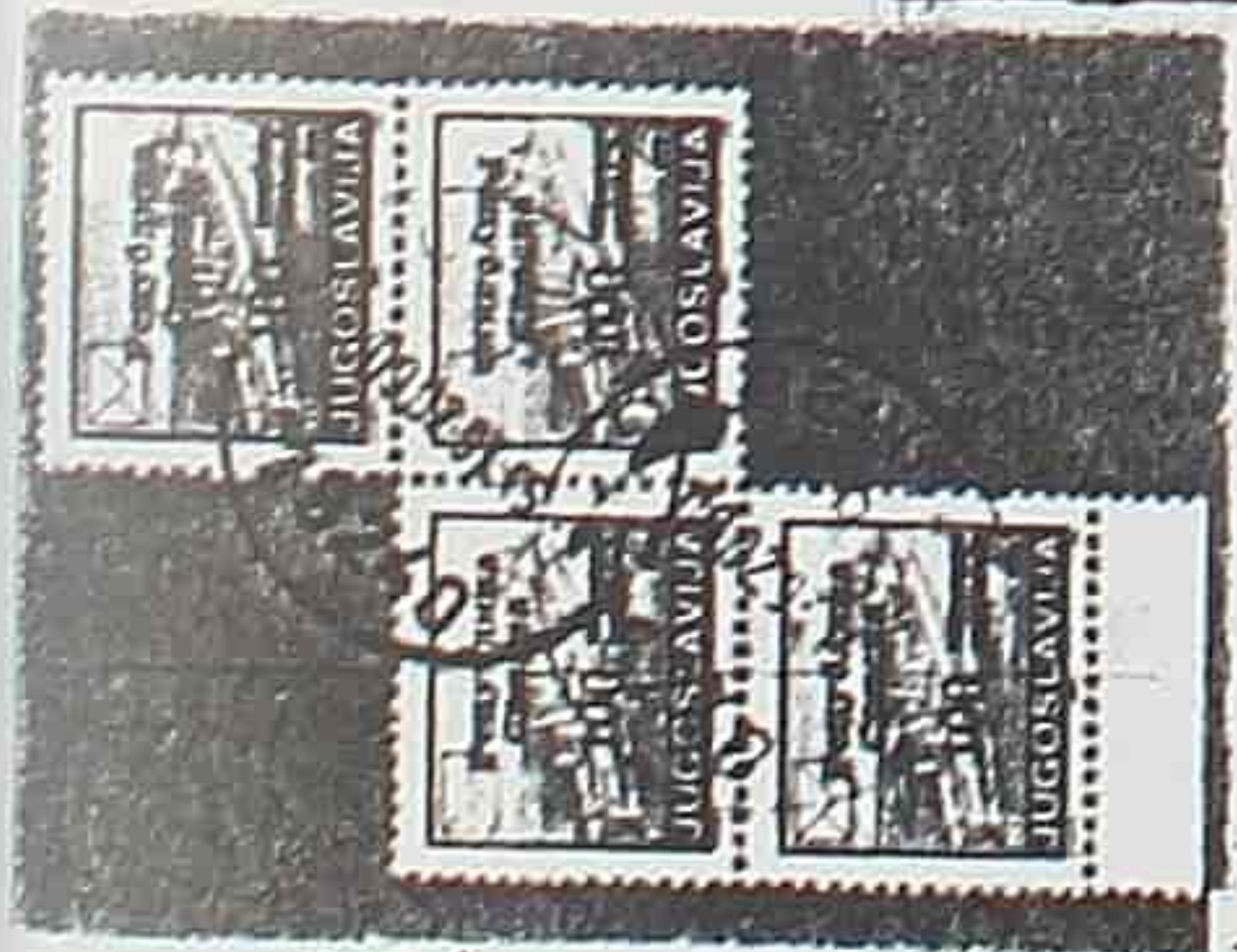
VIAG)

AVIONOM
PAR AVION

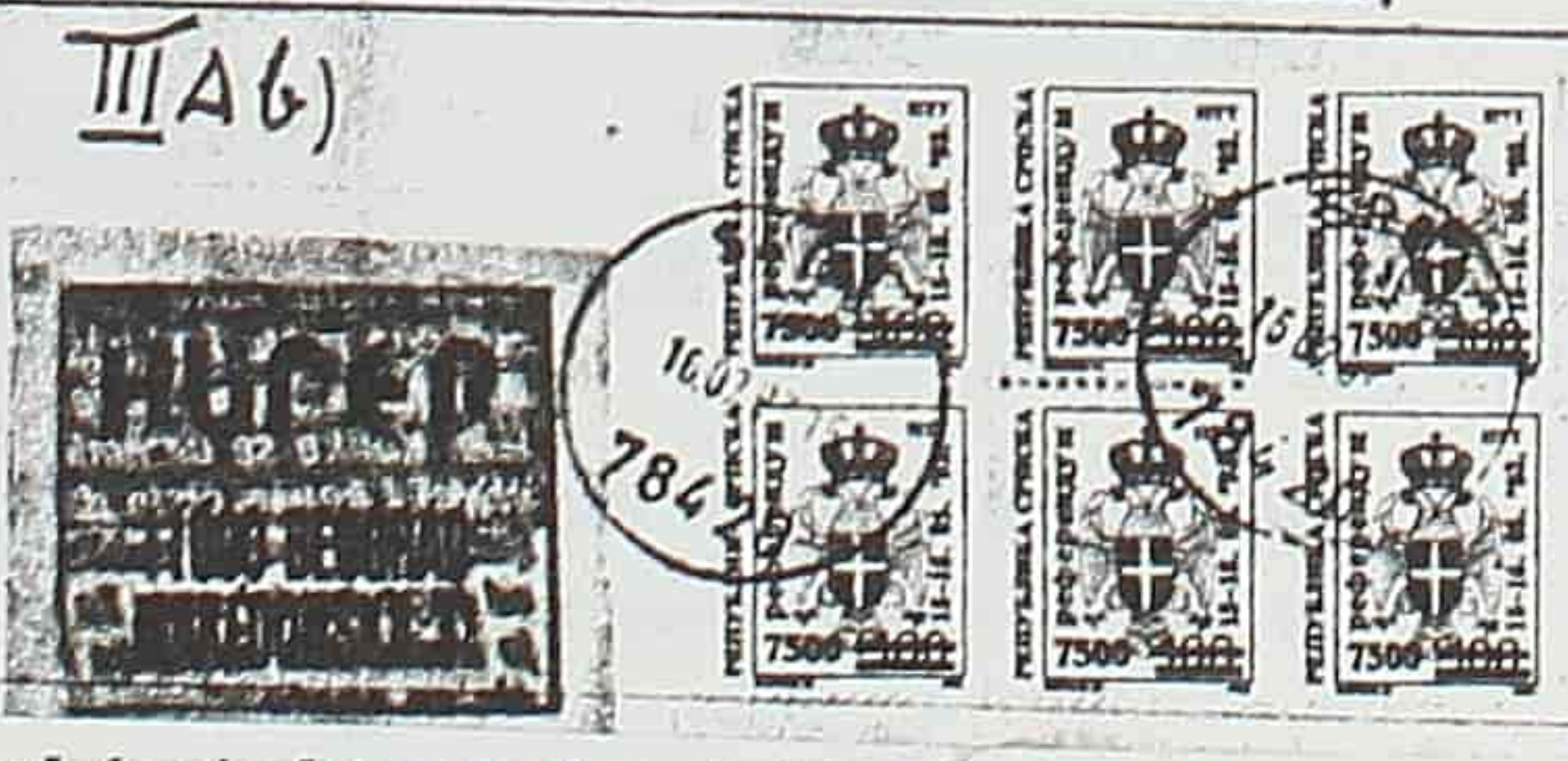
R 78334 Saraj
No 3829

Ende Lagerfrist 29.07.98

CIRIC PAVLE
OEDER WEG 43
06.0898 FRANKFURT A/M
60312 DEUTSCHLAND

X4a)

1993. The "referendum" stamps on the standard letter sent from Srbac to Beograd on the very rare cover.

Шарени додатак

УРЕЂУЈЕ: арх Димитрије Павловић

Приказујемо Вам два жига као примере у којима је наслов поште како у ћириличном тако и у латиничном тексту:

- са 22 словна знака у првом реду,
- са 26 словних знакова у другом реду.

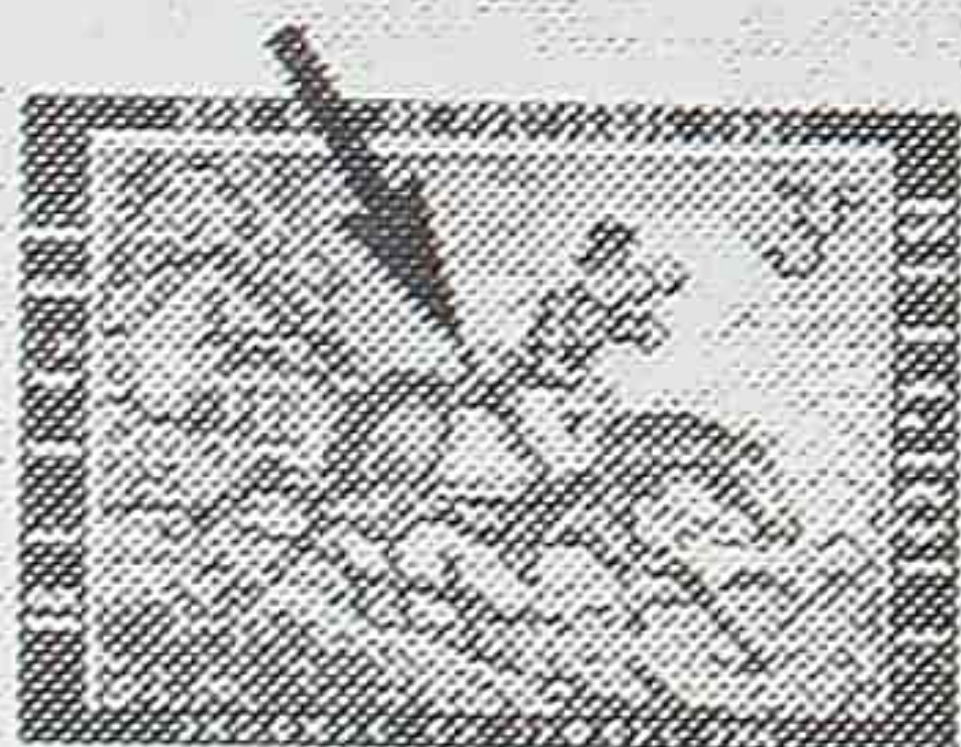
НАГРАДНА ИГРА

Ко пронађе жиг са више словних знакова и то нам пошаље уз име и адресу учествоваће у наградној игри изненађења.

СТА ЗАПАЗИЛИ

ДА ЈИ

Бисага, завежљај за пренос поште, је на страним маркама приказана иза коњаника. На нашој марки поводом 150-годишњице јавног поштанског саобраћаја у Србији тај завежљај је испред коњаника.

ЗАНИМЉИВОСТИ

Поштанске управе многих земаља имале су обичај да, у оквиру редовних издања, прва марка - односно марка са најмањом номиналом буде у црној боји. Међутим, код издања Избегличке владе у Лондону са ликом краља Петра II ствар стоји обрнуто. Марка са највећом номиналом је у црној боји!

ПРЕДЛОЗИ ЗА

МАРКЕ СА МОТИВОМ АГРЕСИЈЕ И ЗЛОЧИНАЧКИХ РАЗАРАЊА

НОВЕ МАРКЕ

У данашње време злочиначких напада НАТО агресора на нашу земљу ова рубрика има посебан значај. Поштанска марка, како се често истиче, јесте сведок времена и носилац кратких, али јасних и прецизних информација у свет. Ликовни ствараоци наших марака су до сада небројано пута показали да ту информацију односно поруку и сведочанство могу успешно да пренесу на поштанску марку.

Дакле, остаје само избор мотива. При томе мора се водити рачуна да избор теме буде актуелан и након престанка непријатељских дејстава на нашу земљу. Програм како пригодних тако и редовних издавања марака треба да садржи и дугорочна издања са мотивима агресије на нашу земљу.

Срушени објекти наше привреде се сами намећу као могући мотиви. Срушени мостови, телекомуникациони и други објекти могу ући у оквир дугорочно планираних издања, било редовних или пригодних. При томе на себе скрећу пажњу они разрушени објекти који су се као мотиви већ појавили на нашим маркама попут радио-телевизијског и ПТТ предајника на Авали.

Од Друштва филателиста Суботице стигао је предлог за издавање поштанских марака на тему сликарства са сликама у техници сламе. Ово друштво такође предлаже серију поштанских марака са мотивима фолклора, где би могла да буде заступљена народна ношња свила и вез Буњеваца из околине Суботице.

СВЕТСКИ ПОШТАНСКИ САВЕЗ

Прворазредна потреба сваке државе јесте организирана извештајна служба. Овакве организације налазимо већ и у државама старог века, када се пошта преносила путем станица основаних поред друмова у којима су се налазили одморни коњи или курири. До убрзаног развитка долази 1840. године када је на предлог Роланда Хила енглеска пошта увела Penny post систем, којим се увела јединствена тарифа за целу државу, степенски установљена према тежини и која је омогућила употребу поштанске марке.

Други важан проблем модерне поште био је интернационални промет, односно његово обрачунавање између појединих поштанских дирекција. У више држава се расправљало о питању оснивања једног органа који ће решити сва важна административна питања модерне поште.

Овим питањима се међу првима позабавио директор пруске поште Хајнрих фон Штефан који је рођен 1831. године. Већ као почетник у поштанско-чиновничком звању имао је прилику да се упозна са поштанским уговором склопљеним у Штохолму 1824. године који је служио као полазна основа у поштанском саобраћају. Године 1872. он је сазвао конференцију на којој се први пут расправљало о томе, на који би се начин могле јединственим тарифама и прописима руковања сјединити све државе земаљске кугле.

Труд Хајнриха фон Штефана исплатио се. Године 1874. је Међународни поштански конгрес, сазван у Берну, главном граду Швајцарске, решио да се оснује Међународна поштанска унија (L'Union Postale Universelle). Конгрес је одлучио да центар ове уније буде Берн, где је основана велика канцеларија за обављање послова. Конгрес је прихватио многе предлоге, међу којима је најважнији био увођење поштанског обрачунавања између поштанских дирекција по кључу јединствених поштанских тарифа.

“Филателистички гласник”, јануар 1949.

ИСТОРИЈСКА

ЗБИВАЊА

ИСТОРИЈСКА ЗБИВАЊА У ДОБА ПРЕДФИЛАТЕЛИЈЕ

Доносимо кратак преглед неких историскиј збивања и личности током претфилателистичког периода у Србији (1840-1866).

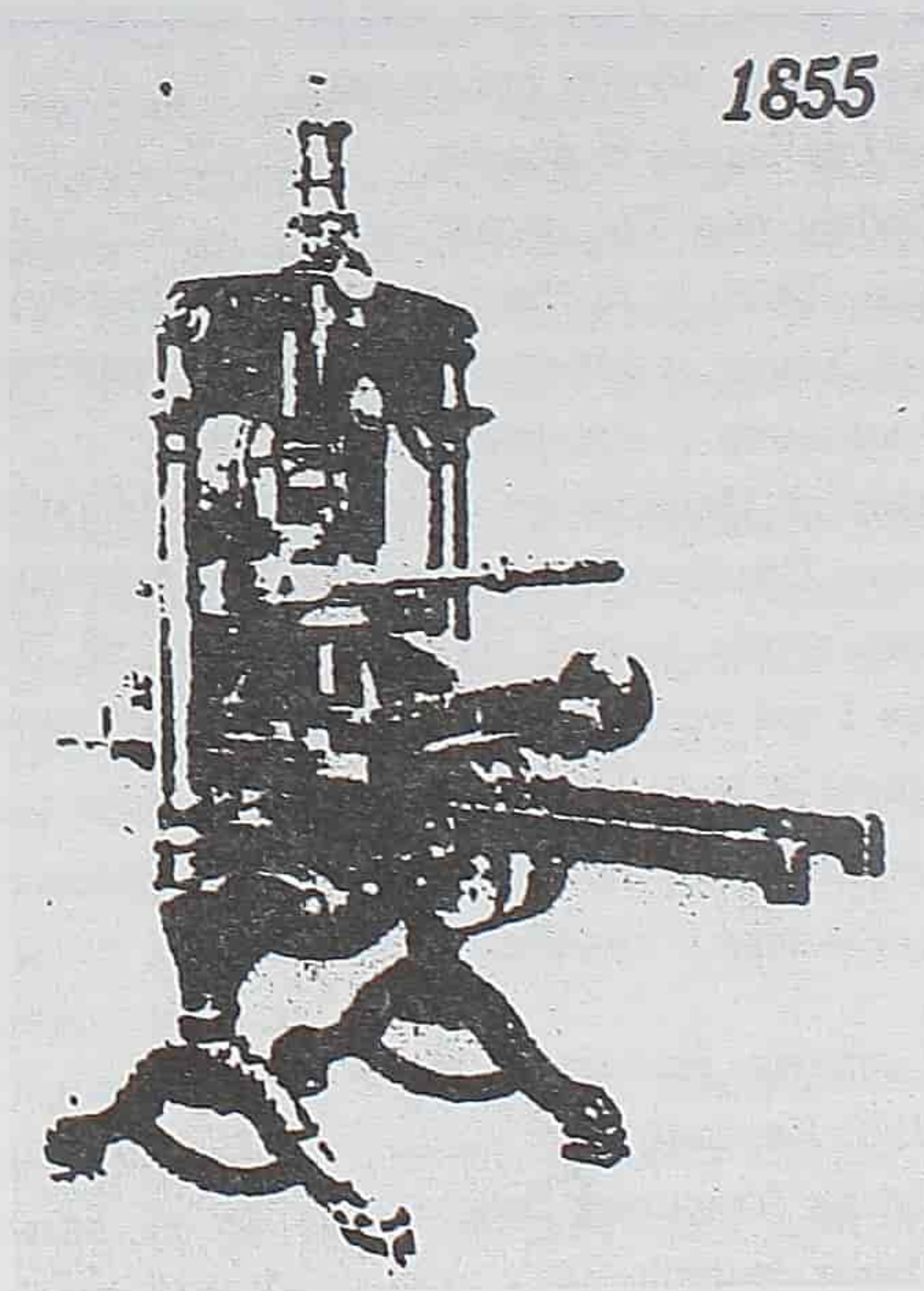
- Око 1850. године Србија има 680.000 становника,
- 1844 Београд има 40.000 становника,
- 1843. уводи се Закон о пошти,
- 1855. у Србији има 274 школе,
- 1863. Стари Лицеј је претворен у Велику школу,
- 1844. Јован Хацић је израдио текст првог грађевинског зборника,
- Уводи се кромпир и кукуруз,
- 1848. отвара се Национална библиотека и Народни музеј,
- 1864. изашао Закон о јавним сувоземним путевима,
- 1863. према првом попису Црна Гора има 196.238 становника,
- 1853. Црна Гора претапа слова своје прве штампарије у пушчана зрна због опасности од Турака.

У науци и култури јављају се велика имена:

- 1789-1864 Вук Караџић,
- 1833-1904 Јован Јовановић-Змај,
- 1832-1878 Бура Јакшић,
- 1824-1889 Јаков Игњатовић,
- 1831-1865 Корнелије Станковић,
- 1856-1914 Стеван Мокрањац,
- 1812-1874 Илија Грашанин,
- 1825-1882 Бура Даничић,
- 1814-1888 Јосиф Панчић и други.

ВРЕМЕПЛОВ

У доба када су код нас путовала претфилателистичка писма (без марака) у неким земљама су већ почели штампати марке. Мислимо да ће бити занимљиво приказати како је један строј за штампање марака у Шведској изгледао 1855. године.

Одговор на наградно питање из прошлог броја

Од три понуђена писма најређе је оно приказано на другој страни Шареног додатка јер је књаз Михаило Обреновић био најкраће време на челу Србије.

Ференц Молнар - Фере

Међу филателистима је болно одјекнула изненадна вест о смрти Ференц Молнара - Ферија, члана Председништва Савеза филателиста Србије и дугогодишњег секретара Савеза. Већ са двадесет година почиње систематски да сакупља марке Југославије и учлањује се у Савез. Дуги низ година био је члан Филателистичког друштва "Београд" да би потом преузео дужност благајника и секретара ФД "Врачар". Тиме је сачувао Друштво од гашења, а данас, управо захваљујући Ферију, ово друштво је једно од најмасовнијих у Србији.

Активно се дописивао и сарађивао са многим филателистима у земљи. Учествовао је било као излагач или члан Организационог одбора или члан радне групе, а најчешће у сва три вида, на готово свим филателистичким изложбама у Београду у задњих петнаестак година. Освојио је многе награде на филателистичким изложбама, али и дипломе и захвалнице за свој самопрегоран рад. Такође је активно узимао учешће приликом израде филателистичких издања - пригодних жигова, коверата и карата.

Са смрћу Ферија остала је велика празнина не само за Савез филателиста Србије него и за многобројне љубитеље поштанске марке у земљи.

Велико му хвала за све учињено и нека му је слава.

Срећко Настић

Наш блиски друг и сарадник Срећко Настић, пензионер, изненада је преминуо 1. маја прошле године. Хоби му је била филателија којој је посветио добар део свог живота.

Нарочито ће га се сећати омладина која се почела бавити филателијом, којима је посвећивао неизмерну пажњу, како поводом избора тематике тако и у сакупљању марка.

Био је познат и као врсти зналац фризерске струке, што сведочи низ добијених признања на разним такмичењима у земљи и иностранству.

Његов ведар дух и другарски однос са сарадницима красили су га до задњег часа. Такав ће нам остати у трајном сећању.

Слава му.

Владимир Марковић - Маре

У марту напустио нас је још један филателиста, Владимир Марковић - Маре, познат свим београдским, а и другим филателистима у земљи. Дуго је радио на месту техничког секретара Савеза филателиста Србије. Седамдесетих и почетком осамдеситих година тешко да се могла замислити нека активност Савеза без учешћа и помоћи Марета. Значајан је његов допринос у организовању многобројних филателистичких изложби, посебно Балканфиле VII и изложби везаних за Музеј 25. мај.

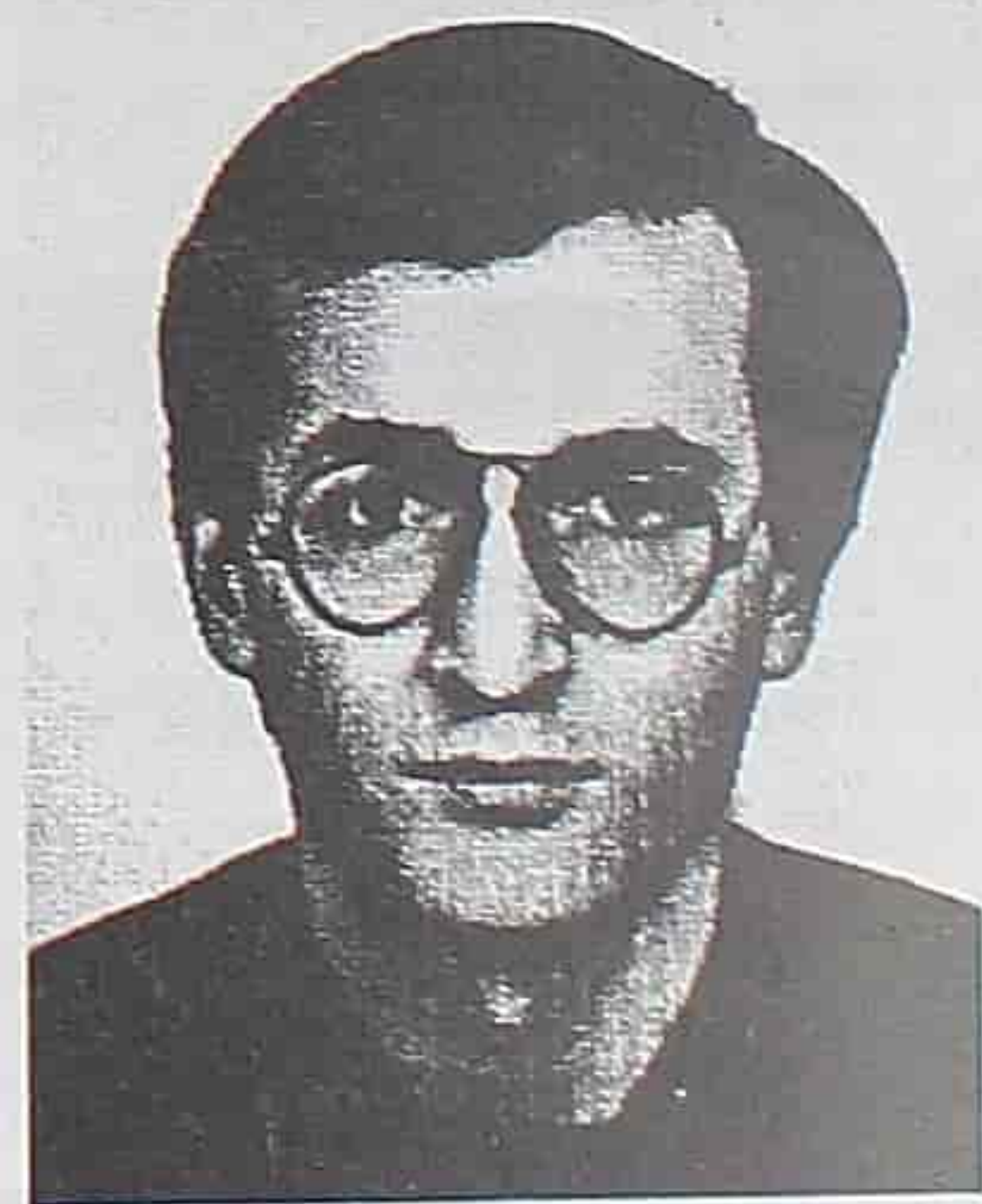
Био је међу оснивачима више филателистичких друштава, између осталих ФД "Београд" и ФД "Стари Град". Један је од иницијатора организовања Сусрета филателиста и нумизматичара у хотелу "Југославија". Такође, један је од оснивача филателистичког часописа "Фила Хоббу" где је био на месту директора.

Увек је био спреман да помогне и поразговара са младим филателистима, често пута поклањајући марке у циљу анимирања нашег хобија.

Велико му хвала за све учињено и нека му је слава.

Недин Миливој - Мики

Преминуо је заслужни члан Филателистичког друштва "Космос" Земун. Несрећа је задесила наше друштво 15. јуна 1998. године. Миливој је рођен 26. априла 1957. године. Завршио је средњу техничку школу машинског смера и био је запослен у Ваздухопловном заводу "Мома Станојловић" у Батајници. Радио је као машински техничар у конструкционом бироу на пословима израде техничке документације предмета и делова високе ваздухопловне технологије.

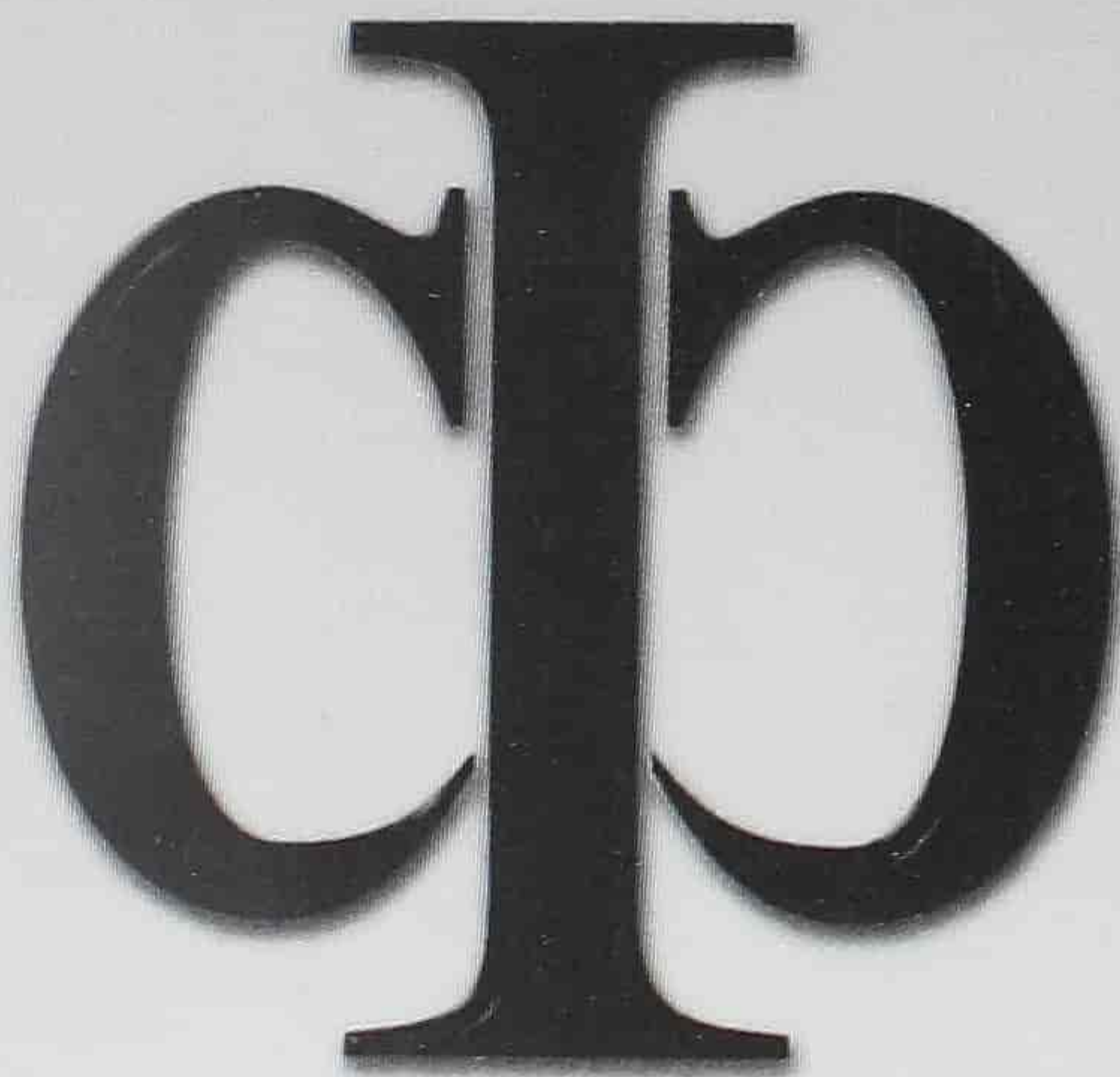

Као заљубљеник у филателију, са посебном вољом се прихватао израде идејних пројеката у издавачкој делатности друштва "Космос" у обележавању многобројних јубилеја везаних за тему ваздухопловство. Ангажовао се на постављању филателистичких изложби нашег друштва и Савеза.

За активности у филателији више пута је похваљиван и награђиван.

За све учињено на пољу филателије хвала Микију и нека почива у миру.

Председништво ФД "Космос"

Ф

САВЕЗ ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

**ЗНАК САВЕЗА
ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ**

**ЛИКОВНО РЕШЕЊЕ:
РАДОМИР БОЈАНИЋ**

ВОЈСКА ЈУГОСЛАВИЈЕ